

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

д.е.н., проф. Лоханова Н.О. _____

“ ____ ” _____ 2024р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою
«Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва програми)

на тему: «Облік і контроль стану та використання виробничих запасів на підприємствах аграрної галузі (на прикладі СФГ «ЛУКА»)»

(назва теми)

Виконавець:

студентка ФМОІТ група 41

Ясинська Ніколь Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Добрунік Тетяна Пилипівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ	
ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У СФЕРІ АГРОБІЗНЕСУ	6
1.1. Характеристика виробничих запасів аграрних підприємств.....	6
1.2. Нормативне забезпечення обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах	13
1.3. Проблематика облікового забезпечення управління виробничими запасами аграрних підприємств	20
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ	
ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У СФЕРІ АГРОБІЗНЕСУ.....	24
2.1. Характеристика діяльності СФГ «ЛУКА» у сфері агробізнесу...	24
2.2. Організаційні аспекти та документальне забезпечення обліку виробничих запасів у СФГ «ЛУКА».....	34
2.3. Діюча практика обліку виробничих запасів на аграрному підприємстві СФГ «ЛУКА».....	41
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ СТАНУ ТА ВИКОРИСТАННЯ	
ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ СФГ «ЛУКА».....	52
3.1. Аналіз забезпеченості сільськогосподарського технологічного процесу виробничими запасами.....	52
3.2. Контроль за станом та використанням виробничих запасів на аграрних підприємствах запасів.....	62
3.3. Напрямки удосконалення обліку і контролю виробничих запасів аграрних підприємств.....	66
ВИСНОВКИ.....	71
Список використаних джерел.....	78
Додатки.....	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Виробничі запаси є невід'ємною частиною успішної діяльності аграрних підприємств. Вони забезпечують безперервність виробничого процесу, допомагають ефективно планувати та прогнозувати витрати підвищують конкурентоспроможність та сприяють фінансовій стабільності підприємства. Ефективне управління виробничими запасами є ключовим фактором для забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств і досягнення їхніх стратегічних цілей. Наявність даних про запаси дозволяє аграрним підприємствам планувати свої виробничі процеси, розраховувати потребу в ресурсах і своєчасно поповнювати запаси. Запаси необхідних матеріальних ресурсів дозволяють вчасно почати посівні, збиральні та інші роботи, що є критично важливим для успішного врожаю. Отже, виробничі відіграють ключову роль у розвитку аграрних підприємств. Базовою системою діагностики стану та ефективного використання виробничих запасів в аграрному бізнесі є обліково-контрольна система. Відтак дослідження питань з обліку та контролю виробничих запасів є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання обліку, аналізу та аудиту виробничих запасів на вітчизняних підприємствах безперервно досліджуються провідними науковцями, серед яких: Бабенко Л. В., Бойко О.О., Беляєва Л.А., Бондаренко О. М., Васильєва В. Г., Василішин С.І., Ярова В.В. Грищук Г.В. Жук М.В., Пацарнюк О.В. Кулик В., Карпенко Ю., Макаренко Н. Михайловина С. О., Підлубна О.Д., Пеняк Ю. С., Беляєва Л. А., Рудь О. О. Пікуліна О. В., Бобиль В. В., Мовчан М. В, Рагуліна І., Нижня А. Савчук В., Садовська І., Свістун Л. Тесак О. В. Семенова С. М.. Степаненко О.І., Федірець, О. В., Даценко О. В., Кекало Є. О. Хмелюк А.В., Черненко П.В. Шевченко Л. Я. Шевців Л.Ю., Тесляк М.М. та ін. Незважаючи на здобутки науковців, проблематика обліку та контролю виробничих запасів аграрних підприємств залишається актуальною та потребує подальшого дослідження.

Мета і завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних аспектів, нормативного регулювання та проведення прикладного дослідження обліку і контролю за станом і використанням виробничих запасів аграрних підприємств.

Для досягнення зазначеної мети вирішено наступні **завдання**:

- здійснити характеристику виробничих запасів аграрних підприємств ;
- навести нормативне забезпечення обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах ;
- визначити проблематику облікового забезпечення управління виробничими запасами аграрних підприємств ;
- надати загальну характеристику діяльності, організації обліку та звітності аграрного підприємства СФГ «ЛУКА»;
- представити організаційні аспекти та документальне забезпечення обліку виробничих запасів у СФГ «ЛУКА» ;
- розкрити діючу практику обліку виробничих запасів на аграрному підприємстві СФГ «ЛУКА»;
- провести аналіз забезпеченості сільськогосподарського технологічного процесу виробничими запасами ;
- охарактеризувати контроль за станом та використанням виробничих запасів на аграрних підприємствах запасів
- обґрунтувати напрямки удосконалення обліку і контролю виробничих запасів аграрних підприємств

Об'єктом дослідження є процес стану та використання виробничих запасів у забезпеченні біологічної трансформації сільськогосподарських культур аграрних підприємств

Предметом дослідження є теоретичні, організаційно-методичні та практичні аспекти обліку та контролю за станом та раціональним використанням виробничих запасів в аграрному підприємстві

Методи дослідження. В процесі написання кваліфікаційної роботи було використано, насамперед загальнонаукові методи дослідження: індукції та

дедукції, аналогії, синтезу та абстрагуванні, прямого і непрямого спостереження, порівняння. Загальнонаукові методи дослідження є основою для будь-якої наукової діяльності, забезпечуючи систематичний і об'єктивний підхід до вивчення явищ та процесів. Їхнє використання дозволило отримати достовірні результати, на основі яких зроблено практичні рекомендації. Також використовувалися специфічні методи дослідження – економічного аналізу, побудови статистичного ряду динаміки, графічний метод. Для формулювання висновків дослідження застосовано методи наукової абстракції та узагальнення.

Інформаційною базою при написанні кваліфікаційної роботи слугували законодавчо-нормативні документи України, які регламентують облікове забезпечення та документальне оформлення операцій з використання виробничих запасів аграрними підприємствами, монографії та фахові статті вітчизняних науковців з проблематики обліку і контролю виробничих запасів, матеріали науково-практичних конференцій, періодичні фахові видання з обліку та оподаткування аграрних підприємств. Практичні аспекти було досліджено за обліковими регістрами, фінансовою та статистичною звітністю СФГ «ЛУКА»

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами дослідження опубліковано тези у збірнику наукових студентських робіт: Ясинська Н.О. Сутнісні характеристики виробничих запасів аграрних підприємств. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку економіки України в умовах військового стану*: тези доповідей підсумкової студентської конференції ФМОІТ, присвяченої 80-річчю визволення міста Одеси від фашистських загарбників. ОНЕУ (10-12 квітня 2024 р). Одеса. ОНЕУ. 2024. С. 108-110.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У СФЕРІ АГРОБІЗНЕСУ

1.1. Характеристика виробничих запасів аграрних підприємств

Аграрний сектор економіки представлений суб'єктами господарювання, які у процесі своєї діяльності займаються безпосередньо сільськогосподарським виробництвом продукції рослинництва та тваринництва, а також забезпечують її транспортування та переробку.

Сільськогосподарські підприємства при здійсненні виробничо-технологічних процесів вирощування продукції рослинництва та тваринництва здійснюючи виробничо-господарську діяльність з переробки, використовують виробничі запаси, які займають велике місце в оборотному капіталі аграріїв.

Наявні у розпорядженні аграрних підприємств матеріально-сировинні ресурси є базою здійснення біологічної трансформації біологічних активів, як специфічної складової ресурсного потенціалу аграрних підприємств, а також формують матеріальні витрати у структурі собівартості готової сільськогосподарської продукції. Від наявності та ефективного і раціонального управління матеріальними ресурсами залежить конкурентоздатність суб'єкта господарювання агробізнесу та величина його результатів діяльності.

Специфіка діяльності підприємств, їх технологічні особливості впливають на розуміння сутності запасів та їх ролі у виробничому процесі.

У сфері аграрної економіки у складі ресурсного потенціалу підприємств важливе місце відводиться виробничим запасам. Наявність виробничих запасів на агропідприємствах є базисом забезпечення їх стабільного функціонування та виробництва сільськогосподарської продукції. Особливо це стосується підприємств, які впроваджують виробництво рослинницької та тваринницької продукції, виконують сільськогосподарські роботи або надають послуги.

Виробничі запаси сільськогосподарського призначення є одним із ключових об'єктів обліку на сільськогосподарських підприємствах. Сутність цих запасів полягає у їх ролі в процесі виробництва сільськогосподарської продукції.

Важливість для виробництва: Виробничі запаси є необхідними для забезпечення неперервного виробництва сільськогосподарської продукції. Вони включають у себе різноманітні ресурси, такі як насіння, добрива, пестициди, корми для тварин, матеріали для обслуговування техніки тощо, які використовуються на різних етапах виробництва

Вартість і оборотність: Виробничі запаси є великими обсягами матеріальних ресурсів, і вони займають значну частину активів сільськогосподарських підприємств. Однак вони мають оборотний характер, оскільки використовуються у процесі виробництва та перетворюються у готову продукцію

Планування та управління: Ефективне планування та управління виробничими запасами є ключовими аспектами управління сільськогосподарським підприємством. Це включає в себе правильне визначення потреб у ресурсах, раціональне замовлення та закупівлю запасів, контроль за їх рухом та оборотом, а також виявлення та усунення можливих ризиків.

Бухгалтерський облік і аналіз: Виробничі запаси обліковуються у відповідності з бухгалтерськими стандартами та методиками. Вони відображаються у фінансовій звітності підприємства, а також підлягають аналізу та оцінці в рамках фінансового та управлінського обліку

Отже, виробничі запаси сільськогосподарського призначення є важливим об'єктом обліку на сільськогосподарських підприємствах, оскільки вони є основними матеріальними ресурсами, необхідними для проведення виробничої діяльності та виробництва сільськогосподарської продукції

Виробничі запаси як обліково-економічна категорія досліджувались за такими напрямками:

- 1) теоретичні аспекти (інтерпретація економічних категорій; узагальнення класифікацій запасів та виділення нових класифікаційних ознак; удосконалення

нормативно-правового регулювання обліку; технологічні особливості виробничого процесу, галузева специфіка, їх вплив на побудову систем бухгалтерського обліку, контролю та управління);

2) організаційно-методичні аспекти бухгалтерського обліку виробничих запасів та операцій пов'язаних з ними (процес документування, удосконалення синтетичного та побудова аналітичного обліку, вирішення проблем щодо визнання та оцінки виробничих запасів, формування облікової політики, відображення інформації у звітності підприємства);

3) аналіз виробничих запасів (деталізація етап, аналітичних процедур та удосконалення методичних підходів до його проведення; виділення моделей аналітичного прогнозування забезпеченості суб'єктів господарювання виробничими запасами);

4) побудова процесу управління виробничими запасами (моделювання систем управління запасами підприємств різних сфер економічної діяльності).

Як вважає Степаненко О.І., розуміння основних економічних понять і термінів має вагоме значення в системі бухгалтерського обліку та управління. Чітка та зрозуміла інтерпретація категорій «запаси», «виробничі запаси» впливає на якість інформаційних потоків, які виникають у виробничих бізнес-процесах. Проте підходи до визначення змісту, суті даних понять є різними як за тлумаченням так і за ступенем деталізації. Значимість запасів в господарській діяльності підприємств призвела до виникнення різних підходів в трактуванні їх сутності [30]. Про це свідчать положення наукової новизни дисертацій, які аналізувалися. З позиції системного підходу та цілей управління Юрчишена Л.В. трактує виробничі запаси як «сукупність сировинно-матеріальних ресурсів підприємства, які забезпечують безперервність процесу виробництва і повністю переносять свою вартість на виготовлену продукцію протягом одного операційного циклу» [39]. Як зазначає автор, дане визначення дає можливість врахувати необхідність створення виробничих запасів та час споживання, що дасть можливість оптимізувати їх обсяг на підприємстві.

Виробничі запаси виступають як один з ключових об'єктів обліку в сільському господарстві і представляють собою матеріальні ресурси, які використовуються у виробничому процесі для вирощування сільськогосподарської продукції. Сутність виробничих запасів як об'єкта обліку включає такі аспекти:

Забезпечення виробництва: Виробничі запаси є необхідними для нормального функціонування сільськогосподарського підприємства. Вони забезпечують постачання матеріалів, необхідних для вирощування культур, годівлі тварин, обслуговування техніки та іншої виробничої діяльності.

Облік та контроль: Виробничі запаси підлягають обліку згідно з бухгалтерськими стандартами. Це включає реєстрацію, оцінку, ведення облікових записів та контроль за рухом запасів на підприємстві.

Оптимізація запасів: Ефективне управління виробничими запасами дозволяє оптимізувати їх рівень, забезпечуючи достатню кількість матеріалів для виробництва без надмірних витрат на їх утримання та зменшуючи ризики пов'язані з недостатнім або надмірним запасом

Оцінка вартості: Виробничі запаси підлягають оцінці за вартістю з метою включення їх до фінансової звітності підприємства. Це може включати вартість придбання або виробництва, а також витрати на зберігання та транспортування

Аналіз та планування: Інформація про виробничі запаси використовується для аналізу та планування виробничої діяльності підприємства. Це дозволяє підприємству вчасно реагувати на зміни у попиті та умовах ринку, планувати закупівлі та виробництво.

Отже, виробничі запаси є важливим об'єктом обліку на сільськогосподарських підприємствах, оскільки їх правильне управління та контроль дозволяють забезпечити ефективність та стабільність виробничого процесу.

Виробничі запаси аграрних підприємств - це матеріальні ресурси, які використовуються в сільському господарстві для проведення виробничих операцій і вирощування сільськогосподарської продукції. Ці запаси є важливим

об'єктом обліку і управління для аграрних підприємств. Основні типи виробничих запасів на аграрних підприємствах включають:

Сільськогосподарські культури та насіння: Це включає насіння, розсаду, саджанці та будь-які інші матеріали, що використовуються для вирощування різних видів сільськогосподарських культур, таких як зернові, овочі, фрукти, ягоди тощо.

Добрива та агрохімікати: Це включає різноманітні види добрив (мінеральні, органічні, мікроелементи) та хімічних засобів захисту рослин (пестициди, гербіциди, інсектициди), які необхідні для забезпечення плодородності ґрунту та захисту від шкідників і хвороб.

Корми для тварин: Це включає різноманітні види кормів для худоби, птиці та інших тварин, які використовуються для їх годівлі та утримання на фермі

Запасні частини та обладнання для сільськогосподарської техніки: Це включає запасні частини, мастила, технічні рідини та інші матеріали, необхідні для обслуговування та ремонту сільськогосподарської техніки, такої як трактори, комбайни, сівалки тощо

Матеріали для будівництва та ремонту інфраструктури: Це включає будівельні матеріали, інструменти та обладнання для будівництва і ремонту структур та інфраструктури на фермі, таких як стайні, склади, ірригаційні системи тощо.

Ці виробничі запаси дозволяють аграрним підприємствам забезпечувати виробничий процес необхідними ресурсами, підтримувати високу продуктивність та досягати планових показників виробництва. Їх облік і управління є важливою складовою ефективного господарювання на сільськогосподарських підприємствах.

Матеріали сільськогосподарського призначення, як основна складова виробничих запасів аграрних підприємств з виробництва сільськогосподарської продукції, класифікуються за різними ознаками, що допомагає ефективніше їх використовувати, зберігати і розподіляти (рис. 1.1)

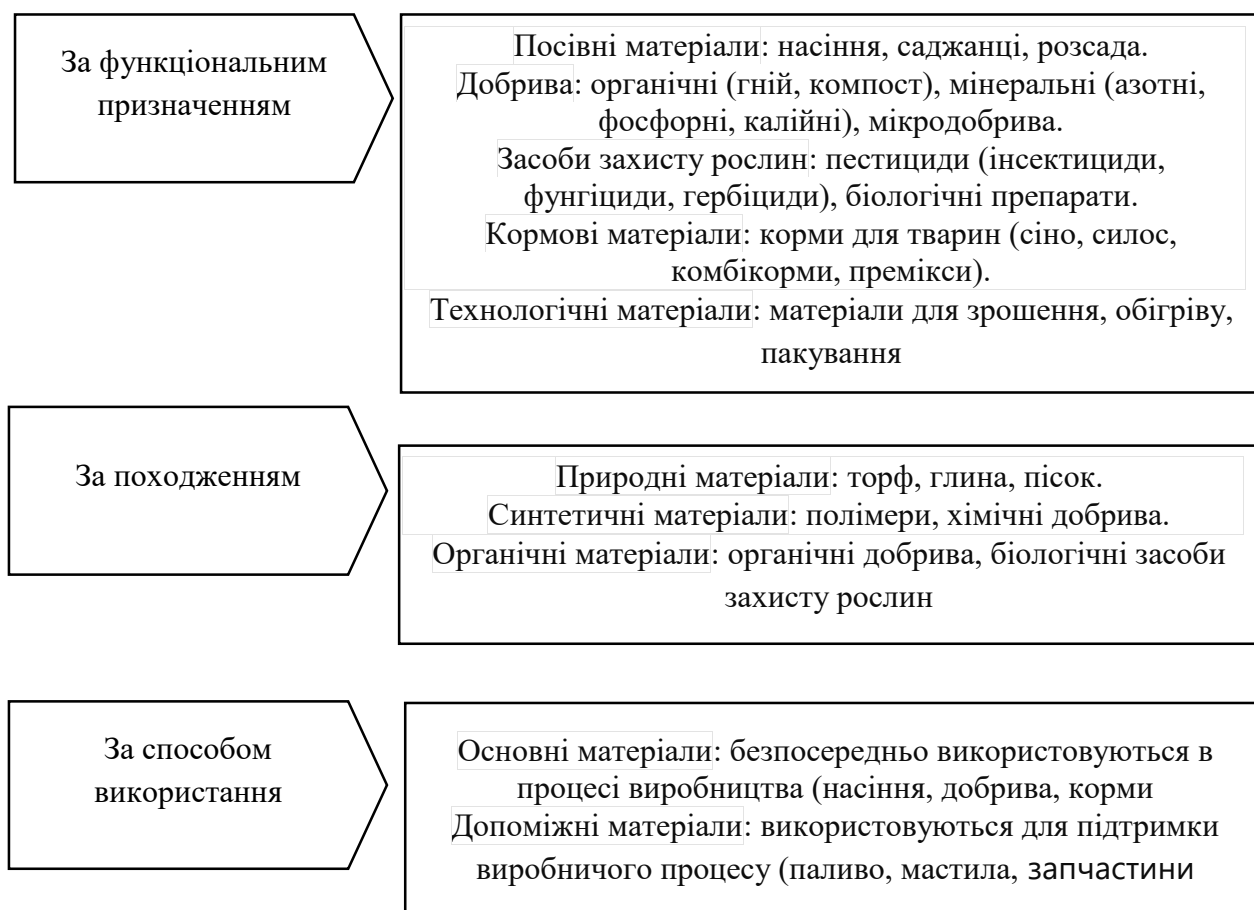

Рис. 1.1. Класифікація матеріалів сільськогосподарського призначення

Джерело: узагальнено автором

Ця класифікація допомагає аграріям ефективно планувати та організовувати процеси виробництва, зберігання і використання матеріалів

Виробничі запаси є необхідною складовою успішного аграрного виробництва, оскільки вони забезпечують стабільність, ефективність і гнучкість виробничого процесу. Раціональне управління запасами дозволяє аграріям мінімізувати ризики, оптимізувати витрати і покращити якість кінцевої продукції. Виробничі запаси відіграють ключову роль в аграрному виробництві, оскільки вони забезпечують стабільність і безперервність виробничого процесу. Ось кілька аспектів, які підкреслюють їх важливість.

1. **Забезпечення безперервності виробництва.** Сезонність виробництва: Аграрне виробництво зазвичай залежить від сезонних циклів, і виробничі запаси

дозволяють забезпечити необхідні матеріали, такі як насіння, добрива та корми, в необхідні моменти виробничого циклу. Попередження збоїв: Наявність достатніх запасів допомагає уникнути зупинок у виробництві через тимчасову нестачу необхідних ресурсів.

2. Оптимізація витрат. Закупівля за вигідними цінами: Накопичення запасів у періоди низьких цін дозволяє знизити витрати на придбання матеріалів, що в подальшому підвищує рентабельність виробництва. Економія на масштабах: Закупівля великих партій матеріалів часто дозволяє отримати знижки від постачальників.

3. Підвищення ефективності виробництва. Скорочення простоїв: Завчасна підготовка і зберігання запасів забезпечують безперервний виробничий процес, зменшуючи втрати часу і підвищуючи продуктивність. Рациональне використання ресурсів: Планування і контроль запасів допомагають уникнути надлишкових витрат і втрат матеріалів через їх псування або закінчення терміну придатності.

4. Зменшення ризиків і невизначеності. Страхівка від непередбачуваних подій: Наявність запасів дозволяє аграріям бути готовими до різних форс-мажорних обставин, таких як природні катастрофи, затримки в поставках або зміни ринкової кон'юнктури. Стабільність постачань: Запаси матеріалів допомагають підтримувати стабільність постачання, навіть якщо постачальники зіштовхуються з труднощами.

5. Покращення якості продукції. Своєчасне внесення добрив та засобів захисту рослин: Забезпечення наявності необхідних засобів для догляду за рослинами і тваринами дозволяє своєчасно реагувати на потреби виробництва, що покращує якість кінцевої продукції. Підтримка технологічного процесу: Регулярне технічне обслуговування і оновлення обладнання за рахунок запасів запчастин і витратних матеріалів сприяють підвищенню якості продукції

Наявність запасів дає можливість аграріям оперативно реагувати на зміни ринкових умов, наприклад, збільшення попиту на певний вид сільськогосподарської продукції.

1.2. Нормативне забезпечення обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах

Організаційна складова формування облікової інформації щодо стану та використання виробничих запасів є необхідною умовою ефективного виробничо-господарського процесу суб'єктів агробізнесу.

На підприємствах аграрної сфери економіки обліковий процес виробничих запасів має такі основні складові (рис. 1.2)

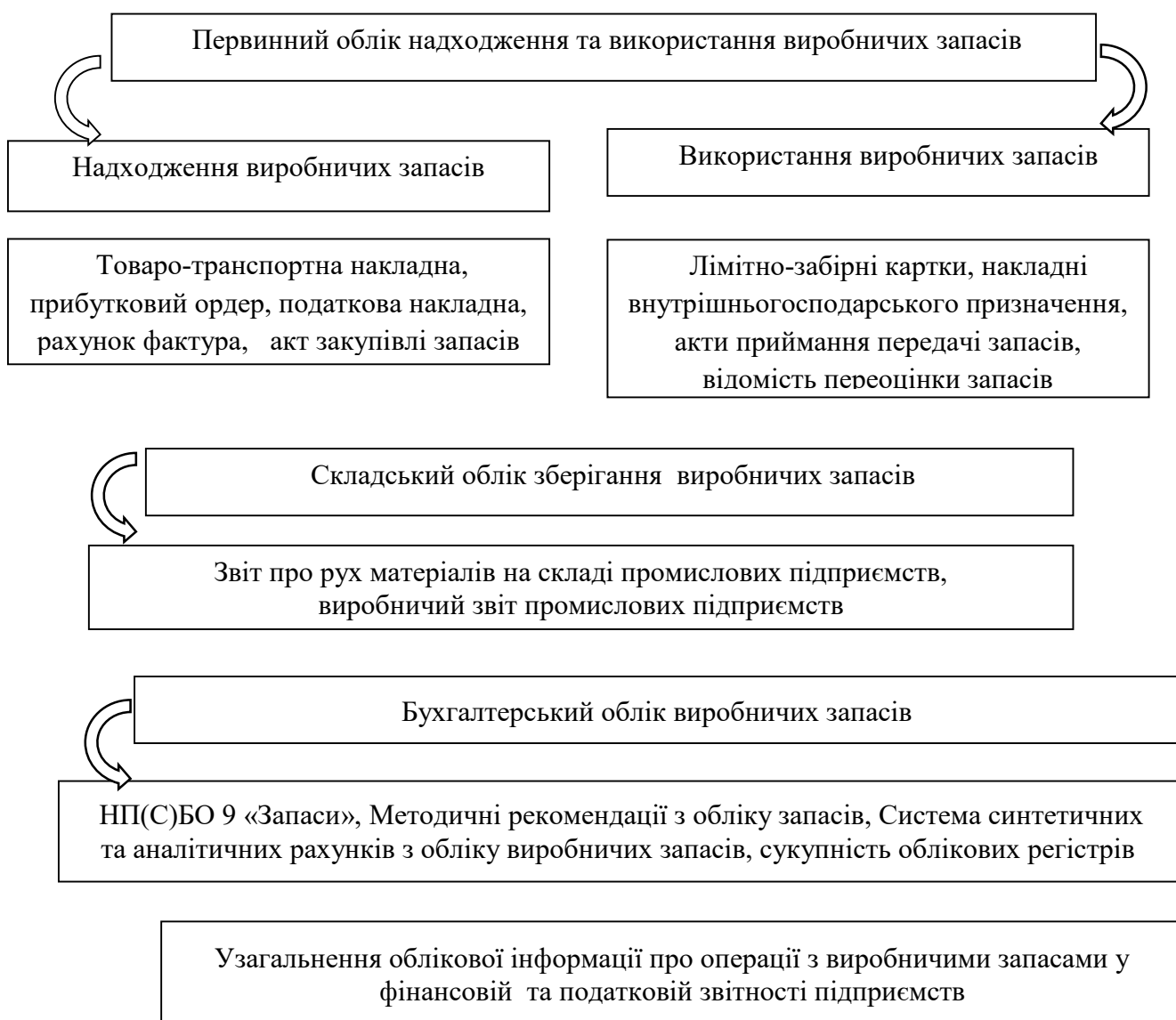

Рис.1.2. Загальна модель обліку виробничих запасів

Джерело: складено та доповнено автором за даними [20]

Нормативна регламентація обліку виробничих запасів аграрних підприємств може бути представлена ієрархією чинних національних документів, відповідно до яких забезпечується організаційна складова облікового процесу та імплементація облікової інформації у фінансової звітності та статистичні звітності (рис. 1.3).

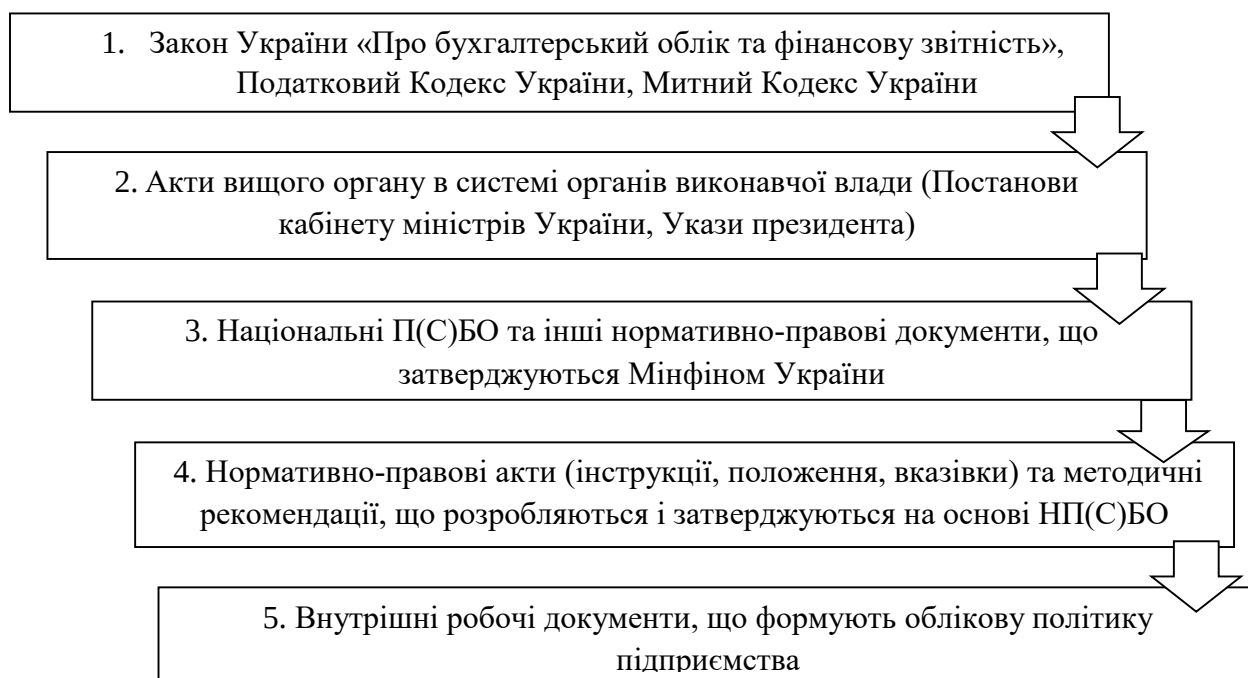

Рис. 1.3. Ієрархія нормативного забезпечення обліку виробничих запасів аграрних підприємств

Джерело: складено за даними [20]

Достовірне формування облікової інформації щодо стану та використання виробничих запасів в умовах господарювання суб'єктів агробізнесу має бути спрямовано на раціональне їх використання та забезпечення ефективного розвитку агроформувань.

Суб'єкти агробізнесу застосовують національну регламентацію обліку в залежності від статусу суб'єкта підприємництва – юридичної або фізичної особи-підприємця. Також організація облікового процесу залежить від організаційно-правової форми господарювання.

Загальним документом щодо організації обліку та звітності виступає Закон України «Бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також норми національних П(С)БО. Відображення в обліку та фінансовій звітності виробничих запасів врегульовано такими нормативними документами (рис. 1.4)

Рис. 1.4. Чинна національна регламентація обліку виробничих запасів

Джерело: узагальнено автором за даними [19; 20]

Для більшості аграрних підприємств, які застосовують норми національних стандартів формування облікової інформації, визначальним є НП(С)БО 9 «Запаси». Саме цей стандарт висуває основні вимоги щодо визнання виробничих запасів активами, їх класифікацію, формування їх первісної вартості, альтернативність вибору оцінки виробничих запасів при їх вибутті, оцінку запасів на дату балансу. При формуванні облікової інформації та звітності підприємств важливими умовами є умови визнання виробничих запасів активами. Відповідно до НП(С)БО 9 такими умовами є наступні (рис. 1.5).

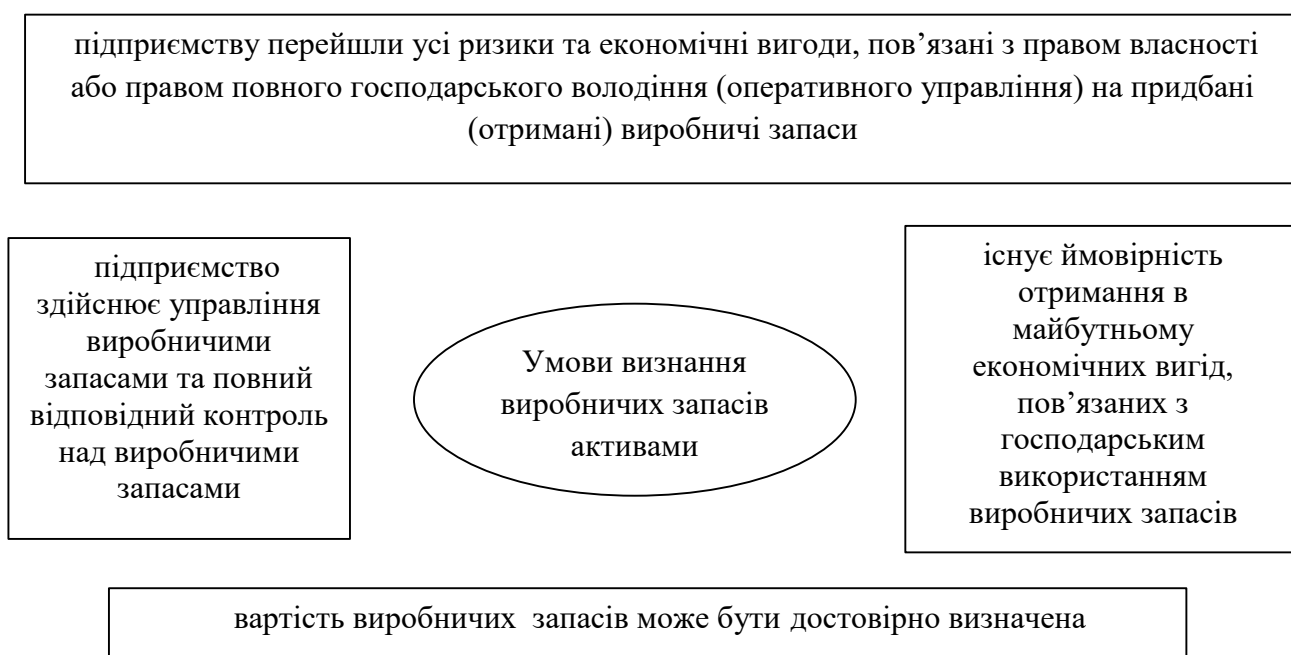

Рис. 1.5. Умови визнання виробничих запасів

Джерело: складено за даними [19]

У площині методичного забезпечення облікової інформації про виробничі запаси ключову роль відграє оцінка таких активів, оскільки саме від її достовірності буде залежати достовірність визначення фінансового результату підприємств. Тобто, при надходженні виробничих запасів мають бути враховані усі складові, що включаються (або не включаються) до первісної вартості.

Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» у первісну вартість придбаних запасів включаються такі елементи: ціна, яка сплачується постачальникам за придбані запаси відповідно до укладеного договору; ТЗВ – це витрати на транспортування, розвантаження та інші витрати, що можуть бути понести при заготівлі виробничих запасів.

В укладеному договорі між постачальником та покупцем виробничих запасів зазначається сума з урахуванням ПДВ. Якщо продавець та покупець виробничих запасів мають статус платника ПДВ, то зазначена сума не включається до первісної вартості виробничих запасів, а має бути відображена у складі податкового кредиту з ПДВ. Якщо продавець – неплатник ПДВ, то

підприємство-покупець при оприбуткуванні виробничих запасів має включити суму ПДВ до їх первісної вартості. Виняток – це придбання виробничих запасів у нерезидента. В митному режимі імпорту виробничих запасів сума ПДВ сплачується митниці у складі митних платежів, а при оприбуткуванні товарів – відображується у складі податкового кредиту, тобто не включається до первісної вартості запасів незалежно від статусу платника ПДВ.

Загальна схема формування первісної вартості виробничих запасів наведена на рис. 1.6.

Рис. 1.6. Складові формування первісної вартості виробничих запасів

Джерело: складено за даними [19]

При відображенні виробничих запасів у системі рахунків бухгалтерського передбачено однойменний рахунок 20 «Виробничі запаси», який має певні

субрахунки з урахуванням особливостей здійснення операцій на сільськогосподарських підприємствах (рис. 1.7).

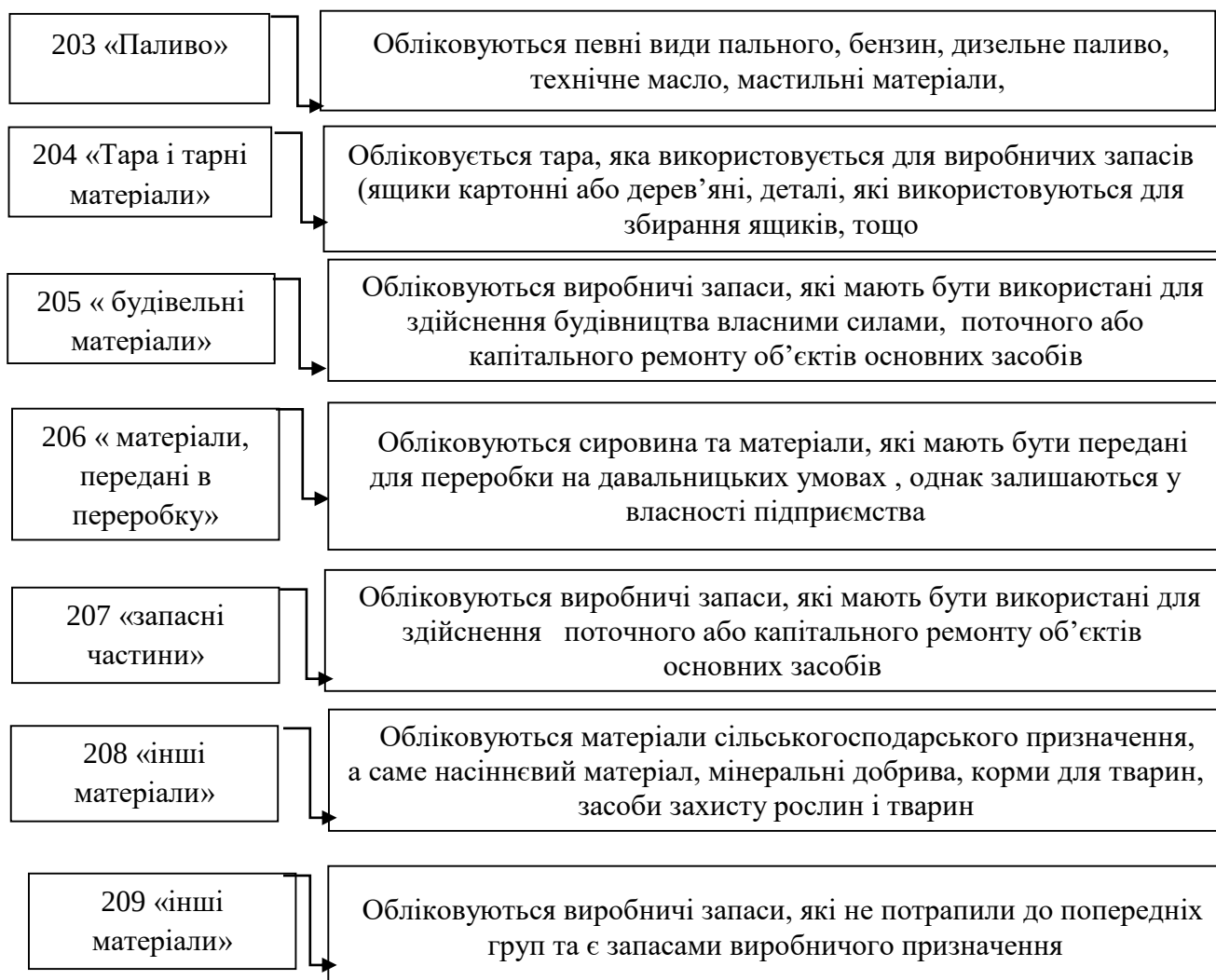

Рис. 1.7. Облікові субрахунки для відображенні інформації про виробничі запаси промислових підприємств

Джерело: складено за даними [20]

Одним із важливих питань організації бухгалтерського обліку в аграрних підприємствах є формування його облікової політики, яка має віддзеркалити особливості обліку виробничих запасів з урахуванням галузевої специфіки їх використання. Підприємства мають право самостійного вибору структури та складу облікової політики, що надає їм альтернативність у виборі варіантів

організації облікового процесу. Враховуючи важливість обліку виробничих запасів підприємств, необхідним є визначення і забезпечення логічності підходу до розробки облікової політики підприємства в частині організації і методики їх обліку (рис. 1.8).

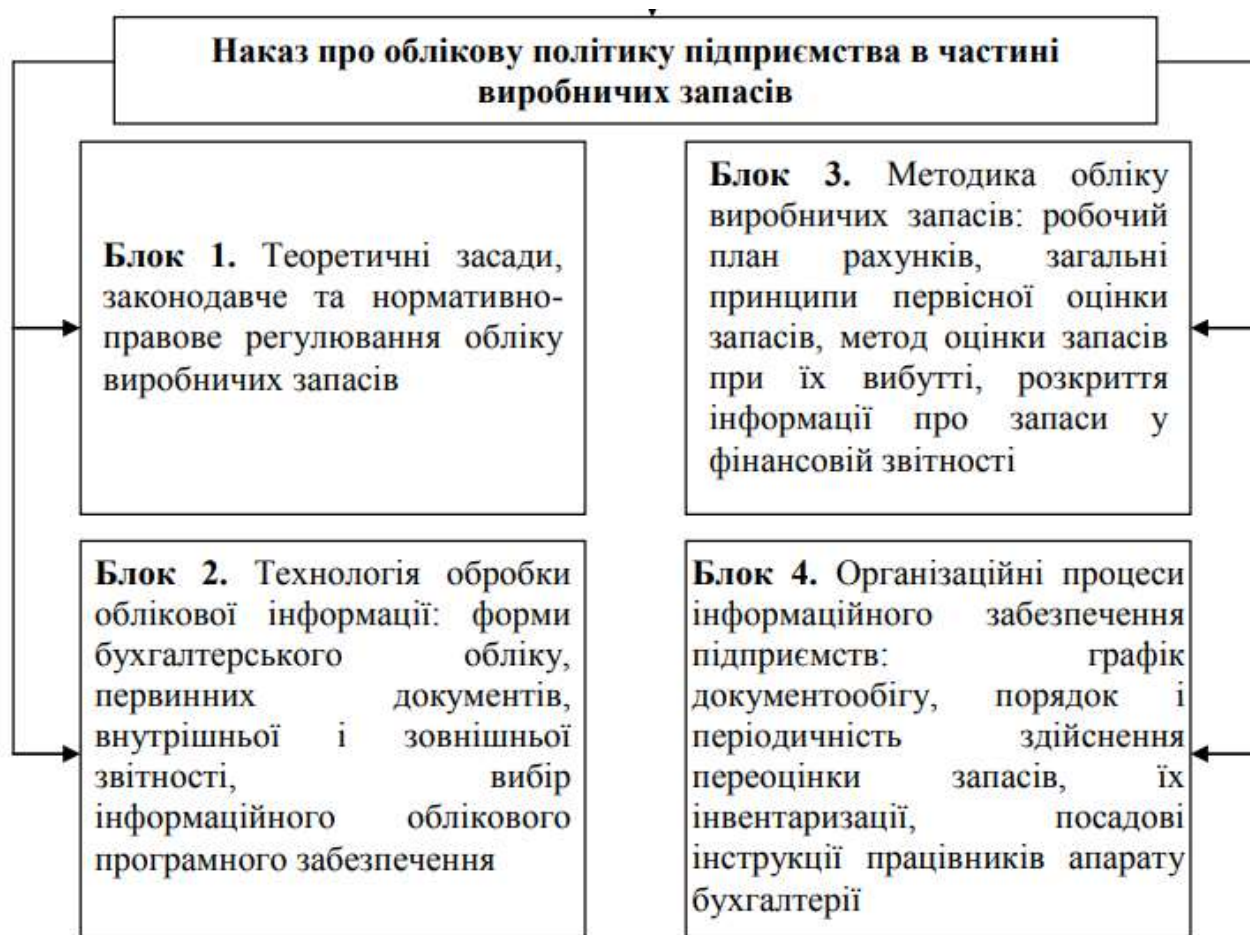

Рис. 1.8. Складові облікової політики в частині обліку виробничих запасів

Операції з виробничими запасами знаходять своє відображення й у фінансовій звітності аграрних підприємств. проте, враховуючи, що підприємства аграрного сектору економіки можуть відноситися до суб'єктів малого та мікро підприємництва, їх фінансова звітність може мати різні форми комплектування.

Так, великі і середні аграрні підприємства при формуванні показників фінансової звітності застосовують норми Н(П)СБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», а отже й подають усі п'ять форм. За такої систематизації виробничі запаси відображаються у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»

та у формі 5 «Примітки до річної фінансової звітності». Саме у примітках наводиться більш конкретизований перелік виробничих запасів. Якщо фінансова звітність подається у скороченому форматі відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», то інформацію про виробничі запаси можна побачити лише у Балансі підприємства. Проте особливістю формування статистичної звітності для усіх аграрних підприємств незважаючи на їх статус за розміром, є надання такої форми як форма 50-сг «Звіт про основні показники роботи сільськогосподарських підприємств». Саме у розділі 4 «Придбання матеріально-технічних ресурсів для виробничих потреб» наводиться деталізована інформація щодо кількості та вартості придбаних матеріалів сільськогосподарського призначення, мінеральних добрив та паливно-мастильних матеріалів. У розділі 1 «Структура собівартості за видами продукції сільського господарства» наведена інформація щодо використання насіння, мінеральних добрив, паливно-мастильних матеріалів на виробництво окремих видів сільськогосподарських культур у галузі рослинництва. У галузі тваринництва відображується використання кормів та засобів захисту тварин.

У формі 2 «Звіт про фінансові результати» знаходять своє відображення результати переоцінки виробничих запасів (уцінка або дооцінка), нестачі або надлишки за результатами інвентаризації, а також операції з продажу зайвих виробничих запасів. Операції із виробничими запасами щодо їх придбання або реалізації (нестачі) виступають також об'єктом оподаткування ПДВ. При надходженні виробничих запасів визнається податковий кредит з ПДВ, при їх реалізації – податкові зобов'язання з ПДВ. У разі виявленої нестачі мають бути нараховані компенсуючі податкові зобов'язання

Отже, оформлення в обліку операцій з виробничими запасами має бути підпорядковано чинним нормативним документам в частині їх оцінки при надходженні та вибутті, порядку визнання активами та відображення у фінансовій звітності підприємств. Достовірність формування облікової інформації є основою забезпечення правильності справляння податків за операціями з виробничими запасами підприємств.

1.3. Проблематика облікового забезпечення управління виробничими запасами аграрних підприємств

Суть управління матеріальними ресурсами полягає у плануванні, організації та контролі матеріальних, інформаційних та інших потоків, орієнтованих на ефективне використання потенційних можливостей підприємства, для вирішення комплексу проблем, пов'язаних із багатьма аспектами організації. Для ефективного управління матеріально-технічними ресурсами необхідно вирішити питання вдосконалення планування, обліку та використання матеріально-технічних ресурсів, ритму постачання, контролю та реалізації, нормалізації запасів, поліпшення складських приміщень

Проблематика облікового забезпечення управління виробничими запасами аграрних підприємств є складною та багатогранною. Вона включає низку аспектів, які можуть негативно впливати на ефективність управління запасами та загальну продуктивність підприємства. Основні проблеми, які можуть виникати в цьому контексті, наступні:

1. Точність обліку:

- недосконалість облікових систем: відсутність сучасних автоматизованих систем обліку може призводити до неточностей у даних про наявність, переміщення та використання запасів

- людський фактор: ручне ведення обліку підвищує ризик помилок, що може призвести до невірних управлінських рішень

2. Оперативність обліку:

- затримки в оновленні даних: нерегулярне оновлення інформації про запаси може призводити до недостовірних даних, що ускладнює оперативне управління запасами

- відсутність реального часу: безсистемність обліку в реальному часі може ускладнити моніторинг поточних запасів і своєчасне виявлення дефіциту чи надлишку

3. Складування та зберігання

- Неналежні умови зберігання: Недотримання умов зберігання може призводити до втрати якості або псування запасів, що негативно впливає на їх облік та використання

- Невідповідне маркування: Відсутність чіткого маркування і систематизації запасів на складі ускладнює їх ідентифікацію та управління ними

4. Планування та прогнозування

- Неточні прогнози: Недостатньо точне прогнозування потреб у запасах може призводити до їх надлишку або дефіциту, що впливає на обіг капіталу та ефективність виробництва

- Відсутність аналізу сезонності: Неврахування сезонних коливань попиту на сільськогосподарську продукцію може призводити до неефективного управління запасами

5. Фінансовий контроль

- Недостатній контроль витрат: Неправильний облік витрат на запаси може спотворювати фінансові результати підприємства та ускладнювати прийняття обґрунтованих рішень

- Неадекватна оцінка вартості запасів: Використання неадекватних методів оцінки вартості запасів може призводити до неправильного відображення їх у фінансовій звітності

6. Інформаційні технології.

- Відсутність інтеграції систем: Невзаємодія різних інформаційних систем (облікових, управлінських, виробничих) ускладнює комплексне управління запасами

- Низька якість даних: Низька якість первинних даних у системах обліку може призводити до недостовірних результатів аналізу та прийняття рішень

7. Кадрові питання.

- Недостатня кваліфікація персоналу: Відсутність достатньої кваліфікації та підготовки персоналу у сфері обліку та управління запасами може призводити до помилок і неефективного використання ресурсів

– Висока плинність кадрів: Часті зміни персоналу можуть негативно впливати на безперервність і точність облікових процесів

Для подолання цих проблем аграрним підприємствам необхідно впроваджувати сучасні автоматизовані системи обліку, забезпечувати регулярне навчання персоналу, удосконалювати процеси планування та прогнозування, а також інтегрувати інформаційні системи для покращення якості даних та оперативності управління запасами

Метою стратегічного управління запасами зерна є:

- 1) максимізація прибутку за процесом зберігання зернових запасів,
- 2) максимізація задоволення споживчих цінностей та потреб споживачів,
- 3) мінімізація сукупних логістичних витрат внаслідок зберігання запасів зерна

Відповідно до обраної мети, стратегічними цілями логістичного управління запасами зерна в аграрних формувань, на нашу думку, є:

- забезпечення виробничих потреб насіннєвим та фуражним зерном із мінімальними витратами;
- максимізація прибутку від реалізації товарного зерна.

Тактичними цілями логістичного управління запасами зерна на аграрних підприємствах має бути:

- забезпечення виробничих потреб насіннєвим та фуражним зерном власного виробництва з мінімальними витратами;
- забезпечення виробничих потреб насіннєвим та фуражним зерном у разі закупівлі на стороні (при тим часовому зберіганні);
- забезпечення складськими площами для зберігання насіннєвого та фуражного зерна;
- зменшення обсягів товарного зерна, що необхідно реалізувати одразу;
- збільшення обсягів товарного зерна, які підприємство може зберігати для реалізації протягом маркетингового року в період найвищих цін;
- забезпечення товарного зерна, що зберігається складськими площами, мінімізуючи витрати на зберігання

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У СФЕРІ АГРОБІЗНЕСУ

2.1. Характеристика діяльності СФГ «ЛУКА» у сфері агробізнесу

Облікові аспекти стану використання виробничих запасів на підприємствах аграрної галузі було розглянуто за практичними матеріалами діяльності СФГ «ЛУКА».

Селянське фермерське господарство «ЛУКА» створено відповідно до чинного галузевого законодавства членами однієї сім'ї та функціонує як юридична особа агробізнесу.

У своїй діяльності аграрне підприємство СФГ «ЛУКА» керується Статутом (Додаток А), в якому зазначено основні види сільськогосподарської діяльності, права та обов'язки засновників цього фермерського господарства.

СФГ «ЛУКА» має дуже сприятливе геграфічне розташування, а саме підприємство знаходиться у с. Монаші Аккерманського району Одеської області.

Природно-кліматичні умови розташування підприємства сприяють вирощуванню сільськогосподарської продукції, що є основною метою створення СФГ «ЛУКА».

Слід зазначити, що мета функціонування будь-якого фермерського господарства може бути різноманітною, в залежності від його конкретних цілей, специфіки та стратегії розвитку. Проте, основним призначенням функціонування фермерського господарства, як суб'єкта аграрної сфери економіки є:

1) виробництво продукції: головною метою фермерського господарства є виробництво сільськогосподарської продукції, такої як зерно, овочі, фрукти, м'ясо, молоко тощо.

2) забезпечення продовольчої безпеки: фермерські господарства відіграють ключову роль у забезпеченні населення продовольством, вирощуючи продукцію для внутрішнього споживання та експорту

3) економічний дохід: функціонування фермерського господарства спрямоване на отримання прибутку для власника чи учасників, які вкладають свої фінансові ресурси та працю у господарство

4) збереження навколишнього середовища: багато фермерських господарств приділяють увагу збереженню природних ресурсів, використовуючи сталі та екологічно чисті методи вирощування продукції

5) розвиток території: фермерські господарства можуть сприяти розвитку сільських територій, забезпечуючи робочі місця, використовуючи місцеві ресурси та сприяючи соціальному та економічному розвитку громад.

6) соціальний внесок: фермерські господарства можуть відігравати соціальну роль у забезпеченні зайнятості, сприянні сталому розвитку та збереженні традицій сільськогосподарського господарства.

Отже, мета функціонування фермерського господарства СФГ «ЛУКА» полягає у виробництві продукції, забезпеченні продовольчої безпеки, отриманні економічного доходу, збереженні навколишнього середовища, розвитку території та соціальному внеску у територіальну громаду.

Слід зазначити, що СФГ «ЛУКА» свій внесок у розвиток територіальної громади здійснює ще як платник єдиного податку четвертої групи, яких відноситься саме до місцевих податків. Відповідно до Податкового кодексу України СФГ «ЛУКА» повністю відповідає статусу сільськогосподарського товаровиробника, який має право на справляння такого податку. Єдиний податок спрощеної системи оподаткування для аграрних товаровиробників справляється з нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь, які є в розпорядженні або користуванні аграрного підприємства.

СФГ «ЛУКА» здійснює виробництво продукції на сільськогосподарських землях, які знаходяться у його користуванні в основному на правах оренди, тобто підприємство має землі за угодами оренди з фізичними особами-власниками земельних паїв.

Фермерські господарства мають свої особливості функціонування, які визначаються їхнім специфічним характером та умовами, в яких вони діють. Ось

деякі з найбільш важливих особливостей функціонування фермерських господарств наведено на рис. 2.1

Рис. 2.1. Особливості функціонування фермерських господарств

Діяльність фермерських господарств має бути відображена як у системі обліку, так і систематизована у формах фінансової, статистичної та податкової звітності. Розглянемо основні форми статистичної звітності, що представляє СФГ «ЛУКА» в управління регіональної статистики (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Формування статистичної інформації про діяльність СФГ «ЛУКА»

форма статистичної звітності	призначення та розкриття інформації
1	2
форма 2-підприємництво «Структурне обстеження підприємства» (Додаток Б)	надається інформація, яка віддзеркалює збільшення або зменшення активів підприємства (розділ 1), інформація щодо впровадження ЗЕД (розділ 2); інформація щодо кількості працівників та фонду оплати праці штатних працівників (розділ 3); наводяться сановні показники діяльності підприємства щодо отриманого доходу, субсидій та дотацій на виробництво продукції. а також суми понесених витрат у розділі економічних елементів (розділ 4); відображується вартість наявних запасів у розрізі їх складових, а саме готової продукції, виробничих запасів та незавершеного виробництва (розділ 5); інформація щодо капітальних інвестицій у придбання матеріальних активів (розділ 6)
форма № 4-мтп «Звіт про використання та запаси палива» (Додаток В)	наведено інформацію щодо наявності та використання паливно-мастильних матеріалів за їх конкретними видами у процесі здійснення виробничо-господарської діяльності
форма 11-мтп «Звіт про постачання та використання енергії» (Додаток Г)	віддзеркалює інформацію щодо джерел постачання енергії та їх потужність, безпосередньо наводиться інформація щодо використання електроенергії на підприємстві, використання теплоенергії (пари і гарячої води)
форма 21-заг «Звіт про реалізацію продукції сільськогосподарства» (Додаток Д)	наводиться інформація щодо кількості реалізованої сільськогосподарської продукції за її видами, вартості реалізованої продукції (без дотацій і ПДВ), а також кількості продукції, яка залишається в наявності підприємства
форма 4-сг «Звіт про посівні площі сільськогосподарських культур» (Додаток Е)	розкривається інформація про площі посіву окремої сільськогосподарської культури, а також наводяться дані про наявність сільськогосподарських угідь, які знаходяться у власності та користуванні аграрного підприємства .
форма № 37-сг «Звіт про збирання врожаю с.-г. культур» (Додаток Ж)	наводиться щомісячна інформація щодо зібраної площі, яка була засіяна, та обсягів виробництва (валового збору) окремих видів сільськогосподарських культур
Форма № 50-сг «Звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств» (Додаток И)	Призначена для розкриття інформації про структуру собівартості за видами сільськогосподарської продукції рослинництва та тваринництва (розділ 1), про витрати на виробництво у розрізі основних економічних елементів витрат (розділ 2). Також у даній формі наводиться інформація про наявність і рух продукції сільського господарства (розділ 3). Детально наводиться інформація про придбання матеріально-технічних ресурсів для виробничих потреб за такими видами як паливно-мастильні матеріали, добрива та засоби захисту рослин (розділ 4)

Джерело: узагальнено автором за даними підприємства.

Аграрне підприємство СФГ «ЛУКА», як юридична особа має представляти в управління статистиці також фінансову звітність, яка віддзеркалює наявність його активів, власного капіталу та зобов'язань – відображується у Балансі підприємства. Також представляється інформація щодо отриманих доходів та витрат і фінансових результатів підприємства. Як суб'єкт малого підприємництва, СФГ «ЛУКА» складає скорочені форми фінансової звітності відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» (Додаток К). Особливістю такої звітності є те, що окремі статті мають систематизувати узагальнену інформацію щодо активів або зобов'язань, а також понесених витрат за функціональним призначенням та отриманих видів фінансового результату. Відзначимо, що у формі 2-м не виділяються окремі статті щодо визначення валового прибутку, фінансового результату від операційної діяльності. Представимо порядок відображення доходів та витрат СФГ «ЛУКА» у 2023 році та формування його чистого фінансового результату (рис. 2.2)

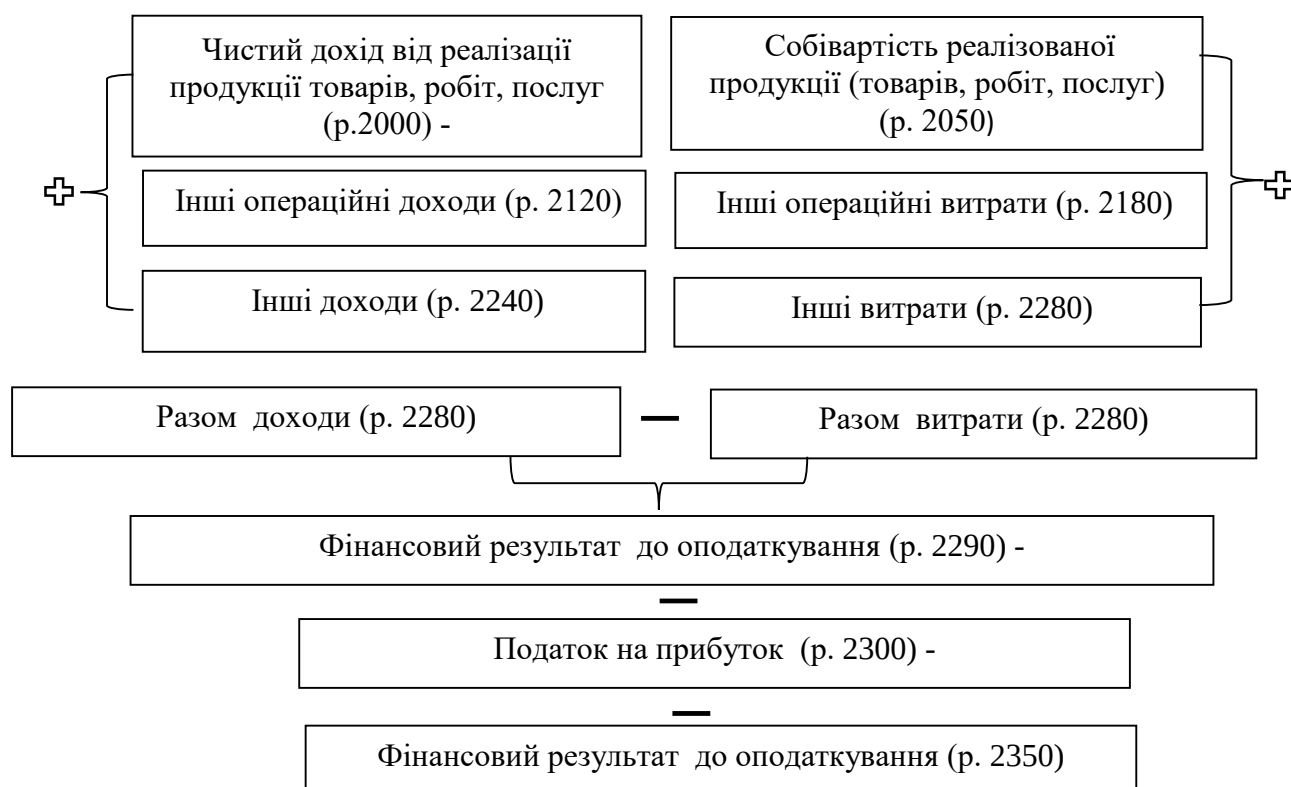

Рис. 2.2. Порядок відображення доходів і витрат від здійснення сільськогосподарської діяльності СФГ «ЛУКА» у фінансовій звітності

Джерело: складено за даними [Додаток К]

Складається фінансова звітність за даними загальної оборотно-сальдової відомості (Додаток Л).

Як бачимо з наведеної на рис 2.2. інформації відсутня позиція щодо суми податку на прибуток, оскільки СФГ «ЛУКА» знаходиться на спрощеній системі оподаткування та є платником єдиного податку 4 групи для сільськогосподарських товаровиробників. Справляння такого податку має свої особливості як у частині його обчислення такі у частині подання податкової декларації.

Підприємство СФГ «ЛУКА» подає Податкову декларацію з єдиного податку 4 групи (Додаток М) не за результатами звітного податкового періоду, а на початку такого періоду. Тобто сума єдиного податку розраховується на наступний звітний податковий період і зазначається у Податковій декларації з розбивкою на поквартальні суми, що підлягають сплаті у таких розмірах 1 та 2 квартал – 10% від загальної суми; 3 квартал – 50% та 4 квартал – 30% від обчисленої суми податку на рік. До такої особливої декларації СФГ «ЛУКА» подає окремі додатки, що підтверджують його право та обов'язок на сплату єдиного податку 4 групи. Тобто, право підтверджується Розрахунком частки сільськогосподарського товаровиробництва (Додаток Н). А обов'язок і можливість справляння податку підтверджується наявністю земельних ділянок (Додаток П).

Також, СФГ «ЛУКА» є платником податку на додану вартість та відповідно до податкового законодавства складає і подає Податкову декларацію з ПДВ (Додаток Р). Як суб'єкт аграрної економіки, СФГ «ЛУКА» при реалізації окремих видів сільськогосподарської продукції може застосовувати знижену ставку податку на додану вартість, а саме 14% від бази оподаткування здійснених операцій з продажу сільськогосподарської продукції.

Отже, визначаючи спрямованість СФГ «ЛУКА», а також той факт, що основним засобом виробництва виступають його сільськогосподарських угіддя, розглянемо показники діяльності та ефективності господарювання з розрахунку саме на площу сільськогосподарських угідь.

Таблиця 2.2

Основні економічні показники діяльності СФГ «ЛУКА»

№ пп	Основні показники	Роки		
		2021	2022	2023
1	Сільськогосподарські угіддя, га	1574,6	1586	1532
	у % до 2021 року	100,0	100,7	97,3
2	Середньооблікова чисельність робітників, чол.	24	24	24
	у % до 2021 року	100,0	х	х
3	Чистий дохід від реалізації продукції тис. грн	30846,4	16364,1	24576,8
	у % до 2021 року	100,0	53,1	79,7
4	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	22877,1	11571,2	22834,3
	у % до 2021 року	100,0	50,5	99,8
5	Прибуток від операційної діяльності, тис грн	7969,3	4792	1742,5
	у % до 2021 року	100,0	60,1	21,8
6	Чистий прибуток, тис. грн.	7174	4324,1	1187,8
	у % до 2021 року	100,0	60,3	16,5
7	Вартість основних засобів (на кінець року), тис грн.	26 039.40	38 128.40	41 972.40
	у % до 2021 року	100,0	146,2	157,7
8	вартість оборотних активів (на кінець року), тис грн.	17 460.50	25 893.00	28 484.20
	у % до 2021 року	100,0	147,0	164,7
9	Отримано чистого доходу від реалізації на:	19593,4	10317,8	16042,2
	1 га с/г угідь, тис. грн.	100,0	52,6	84,2
10	Отримано чистого прибутку на 1 га с/г угідь, грн..	4556,0	2726,4	775,3
11	рентабельність реалізації продукції, %	34,8	26,4	7,6
12	рентабельність продаж,%	25,8	29,3	7,1

Джерело складено за даними [Додаток К]

Як видно з табл. 2.2, підприємство СФГ «ЛУКА» нарощує свій потенціал за рахунок зростання вартості основних засобів та оборотних активів. СФГ «ЛУКА» має у своєму розпорядженні потужний машино-тракторний парк, що дозволяє йому здійснювати обробіток свої посіви аграрних культур, а також

надавати послуги з виконання польових робіт іншим аграрним підприємствам та фізичним особам.

Розрахунки табл. 2.2 свідчать про зниження усіх результативних показників у воєнному 2022 році, а саме доходу від реалізації сільськогосподарської продукції та відповідно її собівартості реалізації. Значного зниження набули усі показники абсолютної та відносної ефективності господарювання. абсолютні показники операційного прибутку знизилися у 2023 році – майже на 80% рівня 2021 року, а чистого прибутку – на 85%. Рентабельність продаж скоротилася з 25,8% до 7,1%

Найбільш репрезентативно зміни чистого доходу та собівартості реалізації представлено на рис. 2.3

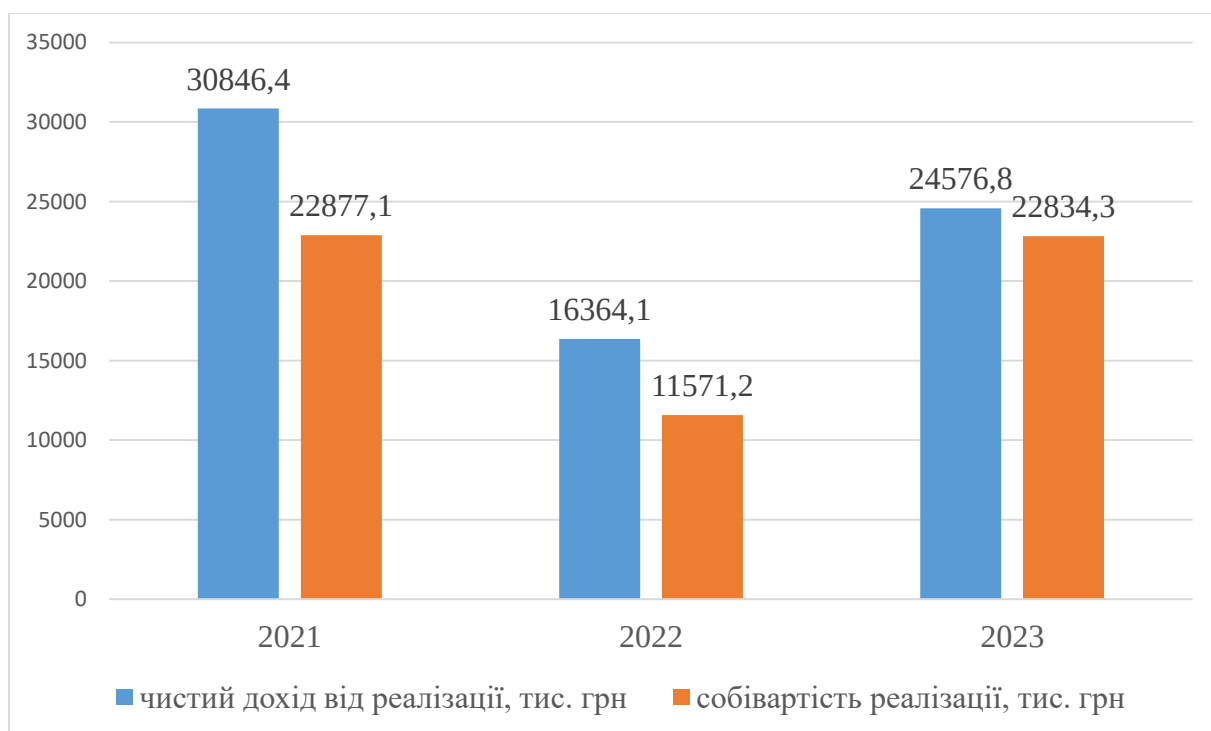

Рис. 2.3. Динаміка результатів діяльності СФГ «ЛУКА»

Джерело: складено за даними [Додаток К]

Більш доцільним методом дослідження виступає побудова рядів динаміки окремих результативних показників діяльності підприємств. таке дослідження

зміни показників може бути проведено ланцюговим та базисним методом. Отже наведемо розрахунки ряду динаміки чистого доходу та собівартості реалізації та представимо визначення таких показників як абсолютне відхилення, темп зростання та темп приросту, які визначалися базисним та ланцюговим методом. Динамічний ряд за чистим доходом наведено у табл. 2.3

Таблиця 2.3

Динамічний ряд зміни чистого доходу від реалізації
сільськогосподарської продукції СФГ «ЛУКА»

динамічний ряд показника		Ланцюгові показники			Базисний метод		
Рік	Чистий дохід від реалізації тис. грн.	Δ, тис. грн	Тзр коеф.	Тпр, %	Δ, тис. грн	Тзр коеф.	Тпр, %
1	2	3	4	5	7	8	9
2020	7095,3						
2021	30848,4	23753,1	4,347723141	335%	23753,1	4,34772314	435%
2022	16364,1	-14484,3	0,530468355	53%	9268,8	2,30632954	231%
2023	24576,8	8212,7	1,501873002	150%	17481,5	3,46381407	346%

Джерело: складено за даними [Додаток К]

Динамічний ряд зміни собівартості реалізованої продукції наведено в табл. 2.4

Таблиця 2.4

Динамічний ряд зміни собівартості реалізованої сільськогосподарської
продукції СФГ «ЛУКА»

динамічний ряд показника		Ланцюгові показники			Базисні показники		
Рік	собівартість реалізації, тис. грн	Δ, тис. грн	Т зр коеф.	Т пр, %	Δ, тис. грн	Т зр. Коеф.	Т пр, %
1	2	3	4	5	7	8	9
2020	5864,1						
2021	22877,1	17013	3,9012125	390%	17013	3,9012125	390%
2022	11571,2	-11305,9	0,5057984	505%	5707,1	1,9732269	197%
2023	22834,3	11263,1	1,9733735	197%	16970,2	3,8939138	389%

Джерело: складено за даними [Додаток К]

Зміни вартісної величини загального доходу обумовлені зміною отриманої виручки від реалізації окремих сільськогосподарських культур (рис. 2.4)

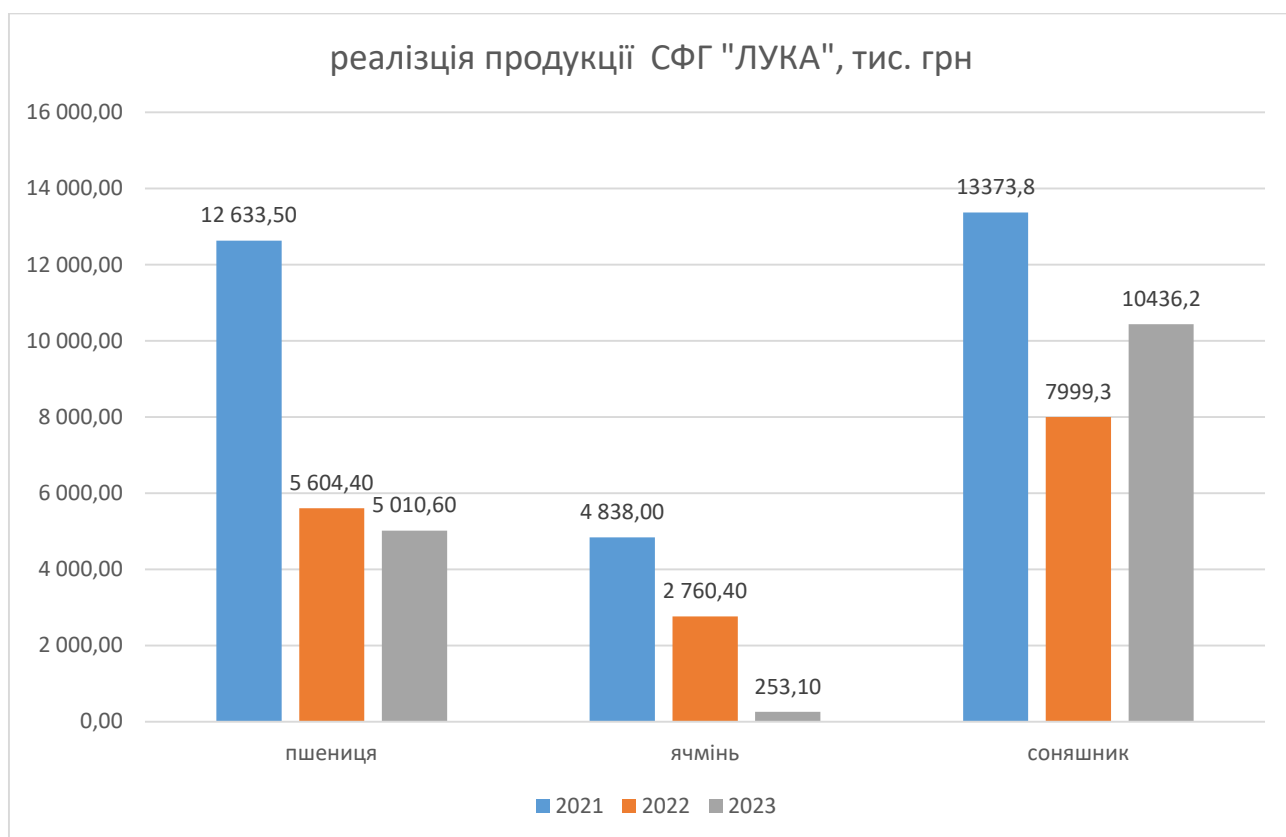

Рис. 2.4. Реалізація сільськогосподарських культур

Джерело: складено за даними [Додаток Д]

Як бачимо з рис. , реалізація сільськогосподарських культур мала деякі зміни. У 2021 році найбільше було реалізовано таких видів сільськогосподарських культур як пшениця – на суму 12633,50 тис. грн, та соняшнику – на суму 13373,8 тис. грн, що у загальній сумі реалізації становило 84,3% від загальної суми реалізації, а у 2023 році реалізація пшениці зменшилася до 5010,6 тис. грн, а соняшник до 10436,2 тис. грн. Проте, у 2023 році виручка сформувалася ще й за рахунок реалізації такої культури як ріпак – було продано на суму 8430,4 тис. грн.

Звичайно, що обсяги виробництва а відповідно й реалізації сільськогосподарських культур значно залежать від використання насіннєвого матеріалу, мінеральних добрив та засобів захисту рослин.

2.2. Організаційні аспекти та документальне забезпечення обліку виробничих запасів у СФГ «ЛУКА»

Організація обліку у фермерських господарствах важлива для забезпечення ефективного управління ресурсами, виробництва та фінансової стабільності. Ведення бухгалтерського обліку допомагає відстежувати фінансові потоки, витрати та доходи, а також формувати фінансові звіти, необхідні для управління господарством. Важливим у загальній обліковій системі підприємства є облік виробничих запасів, а саме запасів сільськогосподарської продукції, насіння, добрив, а також обладнання та інвентаря, що забезпечує планування виробництва та закупівель. Також на аграрному підприємстві значна увага приділяється обліковому забезпеченню формування витрат, пов'язаних із виробництвом продукції. Відстеження доходів від продажу сільськогосподарської продукції, тварин та інших продуктів в системі обліку дозволяє оцінити прибутковість господарства та планувати майбутні доходи. Також на підприємстві має бути організований кадровий облік, тобто ведення обліку працівників, оплата праці, відпустки та інші аспекти кадрового обліку є важливими для забезпечення належних умов праці та виробничої діяльності. Відстеження податкових зобов'язань та підготовка необхідних звітів є важливим аспектом фінансового управління фермерського господарства.

Облікова інформація форму також підґрунтя для здійснення економічної діагностики підприємства за допомогою використання аналітичних методів для оцінки фінансових показників, прибутковості виробництва та ризиків допомагає в управлінні господарством та прийнятті стратегічних рішень.

Організація обліку у фермерських господарствах відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління ресурсами та досягненні фінансової стабільності. Це допомагає господарству ефективно виконувати свої завдання та досягати стратегічних цілей

Відповідальність за ведення бухгалтерського обліку СФГ «ЛУКА» лежить на керівникові. Ведення обліку на підприємстві покладається на бухгалтерію, під керівництвом головного бухгалтера, який розподіляє обов'язки між працівниками бухгалтерії. Загальну схему облікового апарату та розподіл обов'язків наведено на рис. 2.5

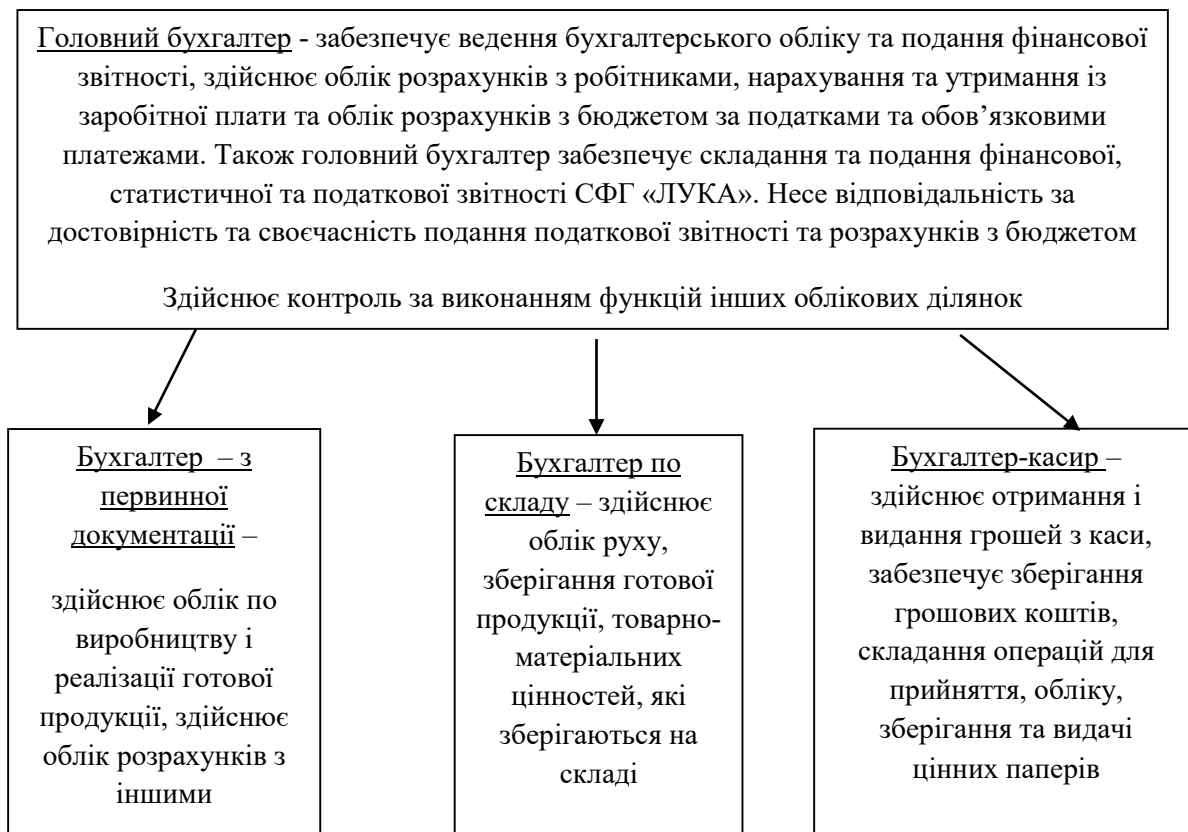

Рис. 2.5. Схема облікового апарату СФГ «ЛУКА»

Джерело: складено за даними підприємства

Процедури організації документування господарських операцій включають у себе такі:

1) визначення переліку форм первинних документів, необхідних для здійснення документування господарських операцій із виробничими запасами; При цьому треба враховувати, що типові форми первинних документів не завжди забезпечують аграрним підприємствам можливість документування операцій з обліку виробничих запасів сільськогосподарського призначення, тому аграрні підприємства або користуються спеціальними галузевими формами первинних документів, або розробляють власні;

2) розробка та затвердження форм первинних документів з обліку руху виробничих запасів для внутрішньогосподарського використання, що не затверджені державними органами, але, на думку підприємства, необхідні для забезпечення вірогідності обліку;

3) розробка та затвердження Робочих інструкцій до первинних документів, які включають детальний перелік операцій, які здійснюються в процесі складання документа, та визначення відповідальних осіб за виконання цих операцій та підписання документів. Саме Робоча інструкція визначає кількість осіб та їх повноваження щодо надання первинним документам юридичної сили та доказовості;

4) розробка та затвердження Графіку документообігу. Ця процедура є обов'язковою складовою частиною системи організації обліку на підприємстві, визначеної Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;

5) розробка та затвердження порядку подання первинних документів для бухгалтерської обробки, який включає в себе процедури приймання, бухгалтерського контролю, групування, таксування, контирування та внесення облікової інформації до облікових реєстрів чи електронного середовища комп'ютерного обліку.

На аграрному підприємстві використовуються наступні документи для підтвердження операцій з придбання та використання виробничих запасів.

Початковим документом, який засвідчує правові відносини з контрагентами, виступає Договір купівлі-продажу (Додаток С). Договір купівлі-продажу виробничих запасів визначає основні умови, за якими здійснюється угода між продавцем і покупцем. Документ регулює всі аспекти постачання, оплати, якості та прийняття товару, забезпечуючи правову захищеність сторін і сприяючи успішній реалізації угоди. В договорі купівлі-продажу виробничих запасів визначають основні умови, які регулюють відносини між продавцем і покупцем, забезпечують правову захищеність обох сторін та сприяють безперебійному здійсненню угоди. Надходження виробничих запасів

оформлюється прибутковою накладною (Додаток Т) та отриманням податкової накладної від постачальника (Додаток У). Вибуття (використання) виробничих запасів оформлюється Актом на списання (Додаток Ф). Слід зазначити, що для аграрних підприємств передбачено окремі форми первинних документів з урахуванням специфіки самих виробничих запасів.

У розпорядженні підприємства фермерського господарства СФГ «ЛУКА» є такі виробничі запаси (рис. 2.6)

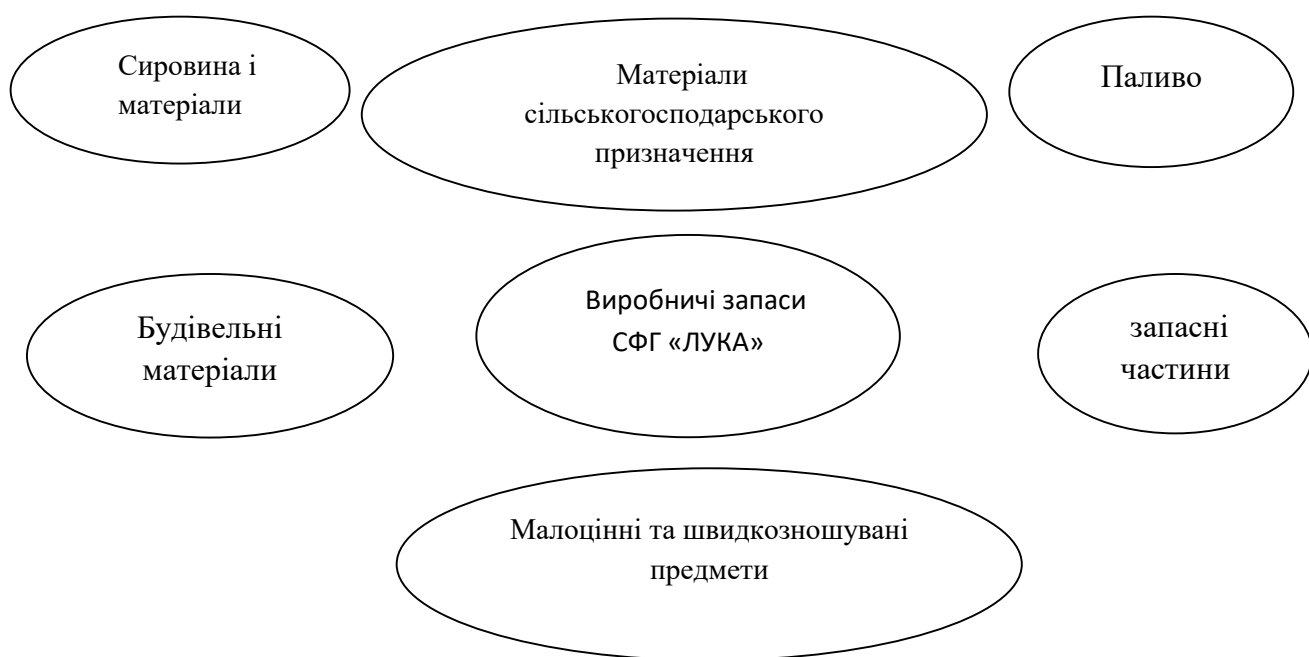

Рис. 2.6 Класифікація виробничих запасів СФГ «ЛУКА» відповідно до обліку та звітності

Кожна сільськогосподарська культура потребує індивідуального та ретельного планування норм висіву насіння, унесення добрив та застосування ЗЗР, інакше про високий урожай можна забути. Так, норми мінеральних добрив, строки і способи їх унесення ураховують з рівнем удобрення попередника, а також із забезпеченістю ґрунту елементами живлення. Норми висіву встановлюють з огляду на ґрунтово-кліматичні умови, родючість ґрунту, строки сівби, сортових особливостей, посівної якості насіння. Вибирати ЗЗР слід виходячи зі спектра їхньої дії та результатів обстежень посівів і насіння.

Складський облік виробничих запасів в аграрних підприємствах передбачає комплекс заходів та процедур, спрямованих на систематичне відстеження, контроль та зберігання матеріальних ресурсів, необхідних для виробництва сільськогосподарської продукції. Основні етапи та аспекти складського обліку виробничих запасів в аграрних підприємствах включають такі:

1) **Планування запасів**: Визначення оптимального рівня запасів кожного виду ресурсів відповідно до потреб виробництва, сезонності робіт та стратегії підприємства

2) **Замовлення і закупівля**: Організація процесу замовлення та придбання матеріальних ресурсів з урахуванням планів виробництва та складських потреб.

3) **Приймання та приймання на облік**: Приймання поставок матеріальних ресурсів, їх перевірка на відповідність якості та кількості, оформлення відповідних документів та внесення в облік

4) **Зберігання та внутрішній переміщення**: Організація зберігання матеріальних ресурсів на складах, їх раціональне розміщення та внутрішнє переміщення в межах підприємства відповідно до потреб виробництва.

5) **Інвентаризація та перевірка залишків**: Періодична проведення інвентаризації запасів для визначення фактичних залишків та виявлення відхилень між облікованими та реальними показниками

6) **Ведення обліку та звітність**: Ведення детального обліку руху запасів, внесення змін до облікових карток, підготовка звітності про стан та обороти запасів.

7) **Контроль якості та безпеки**: Забезпечення відповідності якості та безпеки зберігання матеріальних ресурсів відповідно до вимог стандартів та нормативів

8) **Оптимізація та управління запасами**: Постійне вдосконалення системи управління запасами з метою оптимізації рівня запасів, зниження затрат та підвищення ефективності виробництва

Документи з обліку використаних виробничих ресурсів

← Накладна внутрішньогосподарського призначення (ф. №ВЗСГ-8)

← Акт про використання мінеральних, органічних і бактеріальних добрив, отрутохімікатів і гербіцидів (ф. №ВЗСГ-3)

← Акт на списання насіння і садивного матеріалу (ф. №ВЗСГ-4)

← Акт на списання виробничого та господарського інвентарю (ф. №ВЗСГ-5)

← Лімітно-забірна картка на отримання матеріальних цінностей (ф. №ВЗСГ-1)

Спеціалізована форма “Акт № _ про використання мінеральних, органічних і бактеріальних добрив та засобів хімічного захисту рослин” (форма № ВЗСГ-3), складається керівником структурного підрозділу та агрономом після внесення мінеральних, органічних і бактеріальних добрив та засобів хімічного захисту рослин по кожному полю в розрізі культур В цьому Акті вказується площа, способи й строки внесення добрив (за видами), кількість внесених добрив під кожную культуру окремо в натуральних показниках і в переводі на діючу речовину. Підписують Акт керівник структурного підрозділу та агроном. Затверджується Акт керівником підприємства. До Акта додаються лімітно-забірні картки на отримання матеріальних цінностей, накладні по яких отримано добрива та засоби хімічного захисту рослин, і разом передаються до бухгалтерії підприємства для перевірки та проведення записів в регістрах бухгалтерського обліку.

На витрачені для протруювання насіння засоби захисту оформляють Акт про використання мінеральних, органічних і бактеріальних добрив та засобів хімічного захисту рослин (сільгоспоблік, форма № ВЗСГ-3, затверджена Наказом № 929), а на використане насіння – Акт витрат насіння і садивного матеріалу (сільгоспоблік, форма № ВЗСГ-4, затверджена Наказом № 929). Акти складаються у двох примірниках. Один залишається у МВО, другий передають до бухгалтерії.

ПММ списуються на підставі тільки подорожніх листів, у яких зазначено кількість витраченого палива і його вартісну оцінку (наведено грошовий вимірник госпоперації); оформляють акт на списання ПММ (відомість, бухгалтерську довідку і т. п.) на підставі подорожніх листів, у яких зазначено тільки кількість витрачених ПММ; складається акт на списання палива, де зазначено кількість витраченого палива та його вартісну оцінку (якщо подорожні листи не оформляються). Варіанти документального оформлення ПММ матеріалів наведено в табл. 2.5

Таблиця 2.5

Документальне оформлення паливно-мастильних матеріалів

Спосіб придбання ПММ	Документальне оформлення
1	2
Оптова закупівля ПММ	
Придбання за безготівковим розрахунком*	1. Договір на відпуск ПММ 2. ТТН постачальників та інші супровідні документи Ці документи є підставою для оприбуткування пального
Придбання в роздріб через АЗС	
За готівковий і безготівковий розрахунок, у т. ч. із використанням електронних платіжних засобів	1. Звіт про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт Звіт подає до бухгалтерії підзвітна особа, яка придбає ПММ на АЗС. 2. Фіскальний касовий чек на товари (послуги)
Придбання за талонами	1. Договір на відпуск ПММ 2. Накладна на фактично отриману кількість пального, яку оформляє бухгалтерія АЗС не рідше одного разу на місяць – під час переходу права власності після фактичного заправлення паливом. 3. Фіскальний касовий чек на товари (послуги) (ст. 3 Закону № 265, п. 9 Правил № 1442). Інакше через паливно-роздавальну колонку просто не може бути відпущене пальне (п. 10, 15 Технічних вимог № 13; ІПК № 1684)
Придбання ПММ за паливними картами	1. Договір на продаж пального за допомогою карток. 2. Видаткова накладна, яка відразу виписується на пальне, яке зберігається на АЗС і відпускається пред'явникові карти в міру необхідності. Тобто умови договору з покупцем такі самі, як і для постачання пального за талонами (див. вище). 3. Фіскальний касовий чек на товари

Джерело: складено автором за даними підприємства

2.3. Діюча практика обліку виробничих запасів на аграрному підприємстві СФГ «ЛУКА»

При організації облікового процесу виробничих запасів на аграрному підприємстві керуються наступними нормативними документами:

- НП(С)БО 9 «Запаси» - його норми використовуються при формуванні первісної вартості придбаних виробничих запасів, а також при виборі методу оцінки виробничих запасів при їх списанні на вирощування сільськогосподарських культур або іншому вибутті; також застосовуються правила переоцінки виробничих запасів на дату балансу.

- Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку запасів – норми застосовуються задля деталізації інформації щодо відображення в обліку усіх витрат, пов'язаних із придбанням виробничих запасів, а також їх списанням на виробництво продукції;

- методичними рекомендаціями щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах

Спершу матеріали відпускаються з місць зберігання (зі складу) під звіт матеріально відповідальної особи (далі – МВО), як правило, агронома. Потім відповідальна особа списує їх за відповідним актом.

Відпуск запасів у виробництво здійснюється в межах установлених лімітів. Так, матеріали сільгосппризначення видаються згідно з планом підготовки та сівби насіння; для разового відпуску запасів (понад норми) слід оформити акт-вимогу або накладну без використання лімітно-забірних карток; наведений вище порядок документування відпуску запасів у виробництво, по суті, є просто оформленням їх переміщення від однієї МВО (завскладу) до іншої (наприклад, бригадиру). Такі операції слід відображати кореспонденцією відповідних субрахунків (за місцями зберігання запасів) у рамках того самого рахунка

Згідно з Планом рахунків для обліку виробничих запасів призначений однойменний рахунок 20 «виробничі запаси», на якому ведеться облік надходження та використання виробничих запасів за їх видами (рис. 2.7)

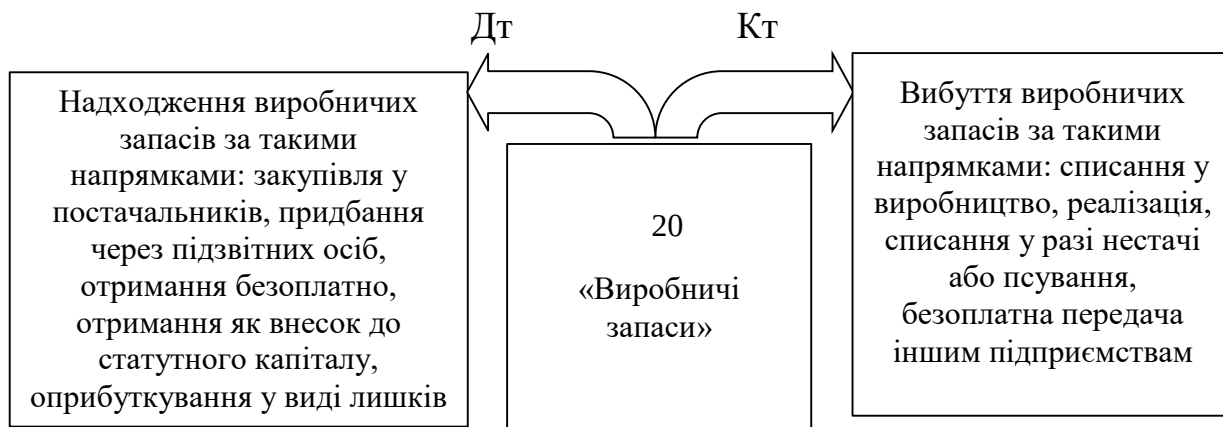

Рис. 2.7. Характеристика рахунку 20 «виробничі запаси»

Облік виробничих запасів у СФГ «ЛУКА» відбувається за такими складовими із застосуванням відповідних субрахунків до рахунку 20 «Виробничі запаси». Також при використанні господарського інвентаря застосовується рахунок 22 «МШП» (рис. 2.8)

Рис. 2.8 Рахунки обліку для відображення виробничих запасів СФГ «ЛУКА»

На відповідних субрахунках за дебетом відображується надходження виробничих запасів, а за кредитом – їх відповідне списання на господарські потреби.

Виробничі запаси в основному на підприємство надходять у результаті їх придбання у постачальників. Але, враховуючи, що підприємство є аграрним, то така складова як матеріали сільськогосподарського призначення у вигляді посівного матеріалу має свою особливість. Підприємство, в основному використовує власне насіння сільськогосподарських культур (пшениці, соняшник, ячмінь) для забезпечення посіві під наступний врожай

Інформація щодо наявних виробничих запасів СФГ «ЛУКА» на початок 2023 року, обороти за дебетом відповідних субрахунків, що показують їх надходження на підприємство, обороти за кредитом, що показують використання виробничих запасів на підприємстві, а також залишки на кінець звітного періоду наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Інформація щодо наявності, надходження та використання виробничих запасів СФГ «ЛУКА»

код рахунку	вид виробничих запасів	залишок на початок 2023 року	надходження (обороти за дебетом)	використання (обороти за кредитом)	залишок на кінець 2023 року
1	2	3	4	5	6
20	Виробничі запаси	1 298 206,60	13 769 314,54	13 896 459,52	1 171 061,62
201	Сировина й матеріали	16 131,75	21 883,94	25 974,02	12 041,67
203	Паливо	770 111,56	2 962 972,75	3 671 655,48	61 428,83
205	Будівельні матеріали		423 813,56	265 412,89	158 400,67
207	Запасні частини	229 964,66	2 361 469,82	2 465 158,85	126 275,63
208	Матеріали сільськогоспо- дарського призначення	281 998,63	7 999 174,47	7 468 258,28	812 914,82
22	Малоцінні та швидкозношувані предмети	38 225,50	11 298,33	2 580,00	46 943,83

Джерело: складено за даними підприємства

Тепер докладніше розглянемо придбання від постачальників окремих видів виробничих запасів. Підприємство здійснює закупівлю виробничих запасів як за умовами перерахування передоплати так і після поставки. Розрахунки проводяться переважно у безготівковому порядку. Залежно від того, яка операція відбувається першою (оплата виробничих запасів чи надходження), в бухгалтерському обліку здійснюються такі записи (табл. 2.7)

Таблиця 2.7

Облікове відображення придбання виробничих запасів

№ з/п	Зміст операції	Бухгалтерська проводка		
		Д-т	К-т	Сума, грн
1	2	3	4	5
	перша подія – отримання товару			
1	оприбутковано мінеральні добрива	208	631	150000,00
2	відображено податковий кредит з ПДВ у сумі придбаних мінеральних добрив	644.2	631	30000,00
3	визнано податковий кредит з ПДВ	641.2	644.2	30000,00
4	перераховано заборгованість постачальнику мінеральних добрив	631	311	180000,00
	перша подія - передоплата			
5	перераховано постачальнику мінеральних добрив передоплату	371	311	180000,00
6	Відображено непідтверджений податковий кредит за передоплатою	644.2	644.1	30000,00
7	визнано в обліку податковий кредит з ПДВ на підставі зареєстрованої податкової накладної	641.2	644.2	30000,00
8	оприбутковано мінеральні добрива від постачальника	208	631	150000,00
9	Списано раніше відображену суму ПДВ з передоплати (закривається ПДВ з передоплат)	644.1	631	30000,00
10	Проведено залік заборгованостей	631	371	180000,00

Джерело: складено за даними підприємства

Отже, надходження мінеральних добрив від постачальника оформлюється накладною та товаро-транспортною накладною. В бухгалтерському обліку відображується записами Дт 208 Кт 631 з одночасним відображенням

податкового кредиту на підставі зареєстрованої в ЄРПН податкової накладної проводкою Дт 641 Кт 631. Використання мінеральних добрив здійснюється за об'єктами витрат на біологічні перетворення сільськогосподарських рослин, тобто на виробництво сільськогосподарської продукції рослинництва за окермими субрахунками до ранку 23 «Виробництво» (рис. 2.9).

У разі псування або нестачі мінеральні добрива списуються на витрати періоду та відображуються за дебетом субрахунку 947 «Нестачі та втрати від псування товарно-матеріальних цінностей»

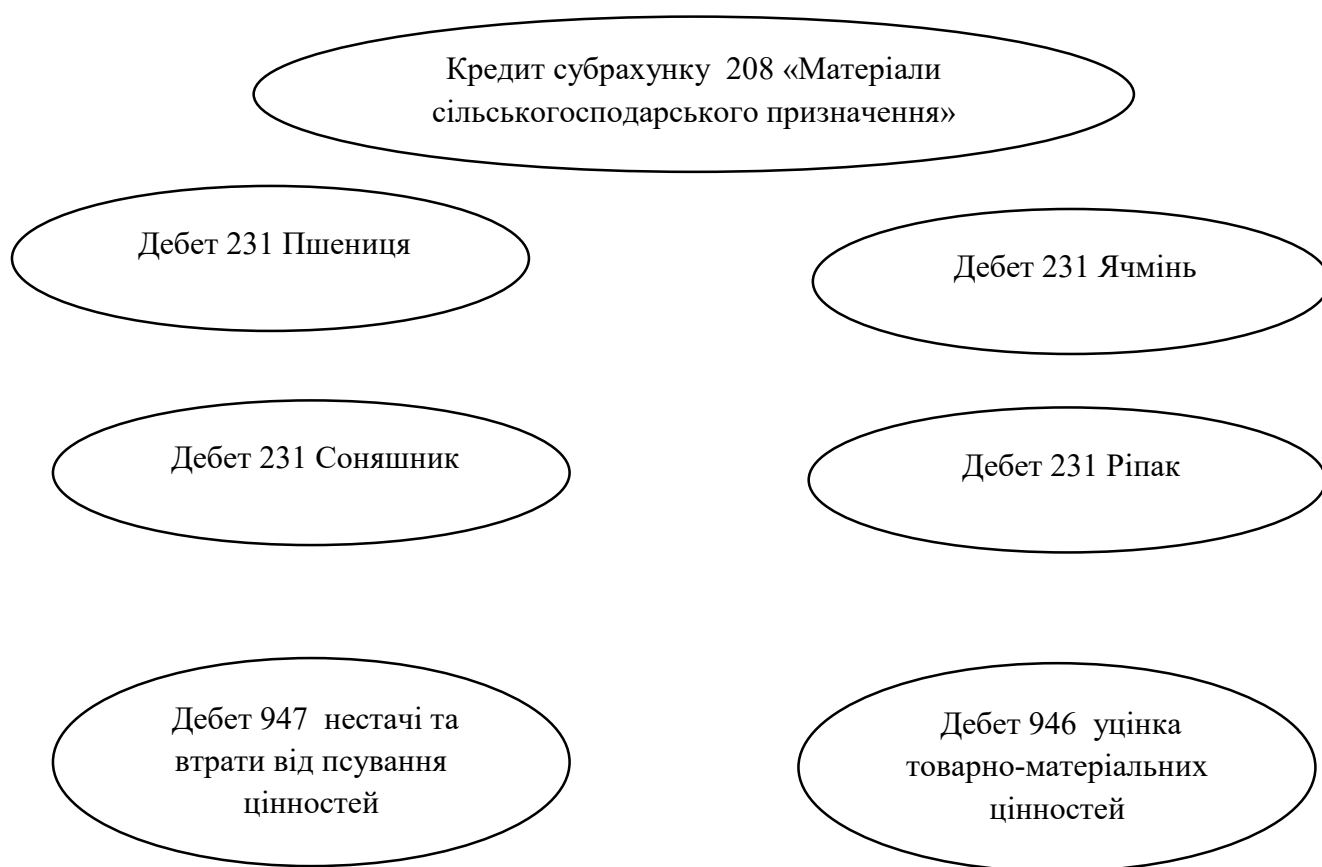

Рис. 2.9. операції з вибуття, списання, уцінки мінеральних добрив

Джерело: складено автором

Систематизація інформація щодо наявності, надходження та використання мінеральних добрив знаходить своє відображення в оборотно-сальдовій відомості (табл. 2.8)

Таблиця 2.8

Оборотно-сальдова відомість по рахунку: 208						
Місця зберігання; ТМЦ						
за 2022 р.						
Субконто	Сальдо на початок періоду		Обороти за період		Сальдо на кінець періоду	
	Д-т	К-т	Д-т	К-т	Д-т	К-т
Добрива	3 621 765,55		5 079 650,60	8 418 933,50	798 582,65	
Кіл-ть	961,830		9450,260	9870,390	541,700	
Авіатор Хпро 225 ЕС (5л) 01126	3 630,30				3 630,30	
Кіл-ть	3,200				3,200	
Адювант А 02274			67 951,57	48 840,19	19 111,38	
Кіл-ть			128,000	92,000	36,000	
Адювант А Макс 02240			24 938,32	5 101,02	19 837,30	
Кіл-ть			44,000	9,000	35,000	
Аканто Плюс 00265			52 936,50	49 230,95	3 705,55	
Кіл-ть			50,000	46,500	3,500	
Альфа Стандарт 01790			235 874,53	232 804,63	3 069,90	
Кіл-ть			1160,000	1145,000	15,000	
Амиачна селітра 00570	1 534 400,00			1 534 400,00		
Кіл-ть	70,000			70,000		
Амікон 5л 02213			77 995,00	77 995,00		
Кіл-ть			125,000	125,000		
Ампліго 150 ZC, ФК4х5 л 02141	255 256,45		328 693,95	577 314,60	6 635,80	
Кіл-ть	95,000		125,000	217,500	2,500	
Атрікс (5л) 01515	805,25			805,25		
Кіл-ть	5,000			5,000		
Бактероцендит 01063	520,00				520,00	
Кіл-ть	4,000				4,000	
Болівар Форте 01950	66 230,00			66 230,00		
Кіл-ть	100,000			100,000		
Борон+Флоу міндобриво 02288			140 760,00	140 760,00		
Кіл-ть			680,000	680,000		
Вітавакс200 ФФ в.с.к 00433			26 060,40	3 040,38	23 020,02	
Кіл-ть			60,000	7,000	53,000	
ГЕРБЦИДИ-Євро-3315 02275			384 073,63	375 601,42	8 472,21	
Кіл-ть			680,000	665,000	15,000	
Дикват 02099	6 090,00				6 090,00	
Кіл-ть	42,000				42,000	
Добрива мінеральні комплексні RHIZUM 02254			2 380,40	2 285,18	95,22	
Кіл-ть			25,000	24,000	1,000	
Добриво складне NP12*24 02087	363 460,50			363 460,50		
Кіл-ть	25,650			25,650		
Добриво Фертіваль 02162			7 706,00	7 706,00		

Кіл-ть			10,000	10,000		
Добриво Фертіваль 02278			19 720,00	19 720,00		
Кіл-ть			100,000	100,000		
Елюміс 10 02139	70 493,00					
Кіл-ть	100,000					
Зернятко 0,5 кг 01481	1 884,68			1 884,68		
Кіл-ть	5,480			5,480		
Імідор Про КС 02296			18 003,60	8 401,68	9 601,92	
Кіл-ть			30,000	14,000	16,000	
Кайман 01948			98 835,00	89 850,00	8 985,00	
Кіл-ть			220,000	200,000	20,000	
Канонір Дуо (банка 1л.) 01121	583,00				583,00	
Кіл-ть	1,000				1,000	
Кантаріс СЕ 5л 02279			98 587,00	98 587,00		
Кіл-ть			100,000	100,000		
Каратель КЕ (інсектицид) 01949	49 986,00			45 681,65	138,85	
Кіл-ть	180,000			164,500	0,500	
Карбамідно-аміачна суміш №32 00435			1 977 619,68	1 977 619,68		
Кіл-ть			97,260	97,260		
Командор Гранд 01940	3 554,37				3 554,37	
Кіл-ть	5,000				5,000	
Кросбі 02218			196 814,88	155 811,78	41 003,10	
Кіл-ть			240,000	190,000	50,000	
Мин.суспезійне добриво "Борон-Флоу" 02241			309 052,80	309 052,80		
Кіл-ть			1440,000	1440,000		
Мишелов.родентицит 00560	32 638,64			17 279,28	15 359,36	
Кіл-ть	68,000			36,000	32,000	
Міндобриво Bio LineYumiPower(Гуміпауер) 02177			46 500,00	46 500,00		
Кіл-ть			155,000	155,000		
Міндобриво Гринплант NPK10-50-10+ME 02175			101 835,00	101 835,00		
Кіл-ть			775,000	775,000		
Міндобриво Гринплант Флору NPK10-6-60+ME 02176			95 988,00	93 588,30	2 399,70	
Кіл-ть			760,000	741,000	19,000	
Міст Супер 02239			210 483,33	206 149,85	4 333,48	
Кіл-ть			340,000	333,000	7,000	
Містард (0,5 кг) 01939			26 526,58		26 526,58	
Кіл-ть			20,000		20,000	
Міура Гербіцид 00660	6 153,60				6 153,60	
Кіл-ть	15,000				15,000	
Наповал к.с. 01774			234 961,25	205 124,90	29 836,35	
Кіл-ть			315,000	275,000	40,000	
Полігард Максі(5л) 02000	16 310,70				16 310,70	
Кіл-ть	35,000				35,000	

Скарлет МЕ м.е 01666			14 541,15	2 908,23	11 632,92	
Кіл-ть			15,000	3,000	12,000	
Солібор 02217			79 981,14	79 981,14		
Кіл-ть			600,000	600,000		
Сульфамофос 20 NP 10*20 02088	1 091 090,00			574 990,00	516 100,00	
Кіл-ть	77,000			40,577	36,4	
Танос 50 02140	114 145,08		14 289,01	128 434,09		
Кіл-ть	84,000		16,000	100,000		
Тіатрин, ТН 5л (протрав.насіння) 02161			35 490,60	30 056,59	5 434,01	
Кіл-ть			35,000	30,000	5,000	
Тренд 00975	150,00				150,00	
Кіл-ть	3,000				3,000	
Триатлон 0,5 кг 01122			7 386,00	7 201,35	184,65	
Кіл-ть			20,000	19,500	0,500	
Флау 10.6.60 02214			108 066,00	108 066,00		
Кіл-ть			840,000	840,000		
Форпост 01874	484,02				484,02	
Кіл-ть						
Фулгор 00176	576,76				576,76	
Кіл-ть	1,500				1,500	
Хаммер Дуо 02163			68 911,52	68 911,52		
Кіл-ть			310,000	310,000		
Хеміше Гутер-Стімул 02297			4 924,00	3 200,60	1 723,40	
Кіл-ть			20,000	13,000	7,000	
Хлормекват-хлорид к.с. 00977	763,20				763,20	
Кіл-ть	10,000				10,000	
Штефклорам 01482			36 422,26	36 422,26		
Кіл-ть			30,000	30,000		
Юстон 00968	2 560,00				2 560,00	
Кіл-ть	32,000				32,000	
Разом розгорнуте	3 621 765,55				798 582,65	
Разом	3 621 765,55		5 079 650,60	7 902 833,50	798 582,65	

Джерело: складено за даними підприємства

Отже, облік мінеральних добрив ведеться на підприємстві СФГ «ЛУКА» за всіма правилами – в кількісно-сумовому виразі за кожним найменуванням мінеральних добрив.

Наступною складовою виробничих запасів, яка має велике значення для забезпечення безперебійного технологічного процесу вирощування аграрної продукції є запасні частини для сільськогосподарської техніки. Слід зазначити, що підприємство має досить потужний автотранспортний та машино-тракторний парк, до якого входять автомобілі вантажні, борони, комбайни, сівалки,

трактори та інші сільськогосподарські машини та обладнання. Також на підприємстві є виробничі споруди для зберігання сільськогосподарської продукції (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Приклади сільськогосподарської техніки СФГ «ЛУКА»

види	вартість
1	2
Критий тік-Г склад 33	3 588 145,19
Сівалка HORSCH Pronto 12 NT 12	9 340 118,92
Сівалка СЗН-3,6 Б 47	44 382,42
Трактор New Holland модель Т8.390 37	4 982 425,94
Трактор ДТ-75 56	2 472,99
Трактор МТЗ-50 55	2 849,23
Трактор МТЗ-50 60	8 637,02
Трактор МТЗ-80 54	12 755,78
Трактор МТЗ-82 57	5 405,72
Трактор МТЗ-82 58	5 932,14
Трактор МТЗ-82 59	5 932,16
Трактор Т-25 53	3 534,22
Трактор ЮМЗ-6 52	3 102,92
Плуг ППОЛ-69 1	720 000,00

Джерело: складено за даними підприємства

Наявність запасних частин та їх своєчасна заміна є критично важливою для підтримання сільськогосподарської техніки в робочому стані. Це забезпечує безперебійність роботи, знижує час простоїв та витрати на тривалий ремонт, а також підвищує ефективність і продуктивність аграрного виробництва

Запасні частини підприємство закупляє, в основному у вітчизняних постачальників, але й може бути закупівля у нерезидентів. В обох випадках має бути достовірно сформована первісна вартість придбаних виробничих запасів. Для цього необхідно відслідковувати усі витрати, які пов'язані із транспортуванням запасних частин на склади підприємства. Наприклад, якщо здійснюється імпорт запасних частин, то мають бути враховані умови поставки відповідно до правил ІНКОТЕРМС. Тобто якщо умовою поставки є FCA — це означає, що відправник виконує свої зобов'язання, передаючи товар, що пройшов

митне очищення для експорту, перевізнику, вказаному покупцем, у названому місці чи пункті. Основні моменти, які слід пам'ятати про умови постачання FCA:

1. постачальник-нерезидент несе відповідальність за навантаження запасних частин на територію, локація якої заздалегідь узгоджена.
2. Далі можливі ризики, згідно з нормами FCA Інкотермс, переходять від вантажника до замовника.
3. За умовами постачання FCA, тільки покупець несе відповідальність за витрати та ризики.

Відповідно до загальної регламентації саме транспортування від місця та дата передачі запасних частин від нерезидента до нашого підприємства буде означати дату оприбуткування цих виробничих запасів. Усі витрати, що будуть понесені під час транспортування запасних частин до митниці, а також витрати, пов'язані із митним оформленням будуть включені до первісної вартості придбаних запасних частин. До митних платежів відповідно до законодавства відноситься мито, митний збір, а також сума «митного» ПДВ. Тільки тоді, коли будуть сплачені зазначені митні платежі, митна декларація вважається оформленою і підприємство може оприбуткувати імпортований товар у себе на складі.

Процес розмитнення товарів при імпорті є багатоступеневим і вимагає ретельної підготовки та відповідності законодавчим вимогам. Дотримання всіх процедур і своєчасна сплата митних платежів є необхідними для законного ввезення запасних частин на територію країни та їх подальшого використання.

Митна декларація зазвичай подається через спеціалізовану митну систему. У ній вказуються всі необхідні дані про вантаж, його вартість, кількість, походження, призначення і т.д. Митні платежі сплачуються саме з митної вартості яка визначається додаванням до фактурної вартості транспортних витрат до митниці, а також інших складових установлених митницею. Митні органи можуть здійснити фізичний огляд товарів для перевірки їх відповідності заявленим даним. Після завершення всіх перевірок та сплати всіх необхідних платежів товар випускається у вільний обіг і може бути доставлений до складу

підприємства. Облік запасних частин ведеться на підприємстві СФГ «ЛУКА» у кількісно-сумовому виразі (табл. 2.11)

Таблиця 2.11

Аналітичний облік запасних частин у СФГ «ЛУКА»

види запасних частин	залишок на початок періоду	надійшло на підприємство	використано	залишок на кінець періоду
1	2	3	4	5
Підшипник РN 00037 у зборі 01692		24 332,80	12 166,40	12 166,40
Кіл-ть		4,000	2,000	2,000
Підшипник 11312 00896		3 216,68	1 608,34	1 608,34
Кіл-ть		4,000	2,000	2,000
Вал карданный 02186		23 543,50	23 543,50	
Кіл-ть		2,000	2,000	
Блок циліндра 02144		54 570,83	18 456,33	36 114,50
Кіл-ть		2,000	1,000	1,000
Болт валу 02292		800,00	646,15	153,85
Кіл-ть		26,000	21,000	5,000
Болт кріплення 02078		3 917,84	2 354,00	1 563,84
Кіл-ть		254,000	200,000	54,000
Болт з гайкою 01877		448,00	280,00	168,00
Кіл-ть		16,000	10,000	6,000
Болт з головкою 02091		1 358,50	679,25	679,25
Кіл-ть		50,000	25,000	25,000
Втулка 169912 00359		3 130,62	631,06	2 499,56
Кіл-ть		5,000	1,000	4,000
Втулка 51243 00363		1 171,10	804,38	366,72
Кіл-ть		4,000	2,000	2,000

Джерело: складено за даними підприємства

Отже, облік виробничих запасів відповідає усім методичним правилам та здійснюється відповідно до національної регламентації

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ СТАНУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ СФГ «ЛУКА»

3.1. Аналіз забезпеченості сільськогосподарського технологічного процесу виробничими запасами

Аналіз раціонального використання виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах є важливим у забезпеченні ефективного управління ресурсами та оптимізації виробничого процесу, що має наступні складові (рис. 3.1)

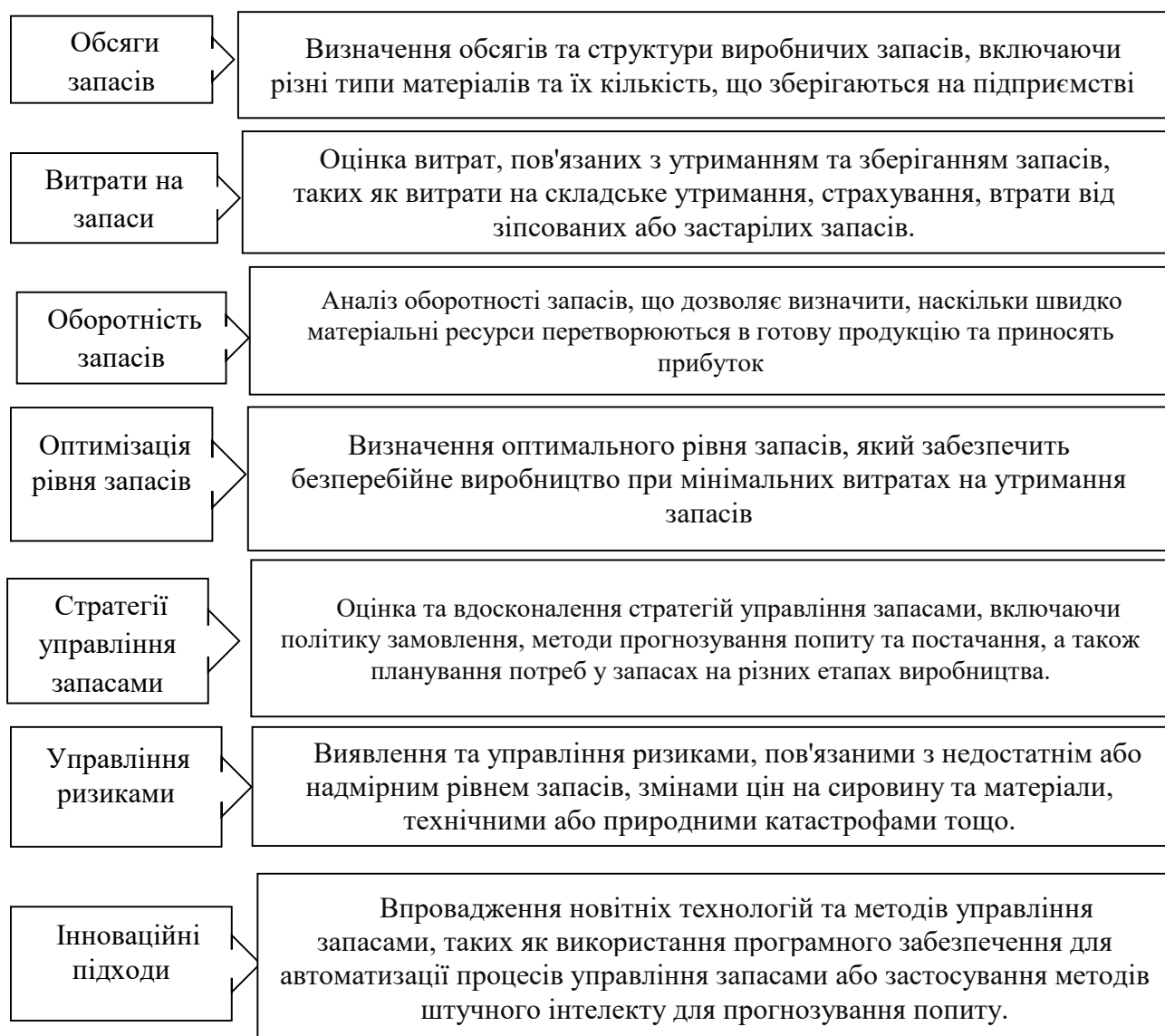

Рис. 3.1. Основні завдання аналізу виробничих запасів

Аналіз цих аспектів дозволяє підприємствам здійснювати своєчасні корективи та приймати ефективні управлінські рішення для забезпечення раціонального використання виробничих запасів і підвищення загальної ефективності виробництва

Аналіз виробничих запасів розпочинається із використання загальних методів аналізу, до яких належить, в першу чергу, аналіз динаміки. Дослідженню з точки зору динаміки підлягає загальна сума запасів та безпосередньо сума виробничих запасів, якими володіє підприємство на кінець звітного періоду (рис 3.2).

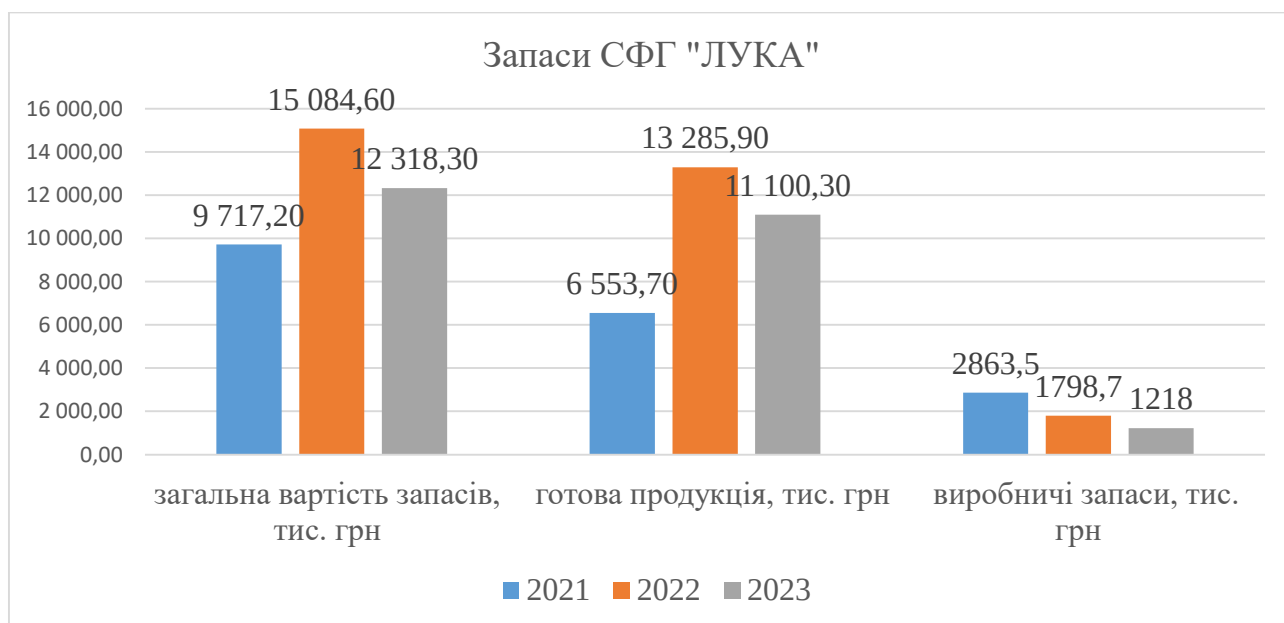

Рис. 3.2. Динаміка вартості запасів за їх видами у СФГ «ЛУКА»

Джерело: складено за даними [Додаток К]

За наведеними даними наглядно представлено, що у СФГ «ЛУКА» загальна вартість запасів у 2022 році значно зросла до 15084,60 тис. грн, в основному за рахунок зростання готової сільськогосподарської продукція, яка залишилася нереалізованою на кінець 2022 року. І це є виправданим, оскільки у перший рік початку повномасштабної війни на території нашої країни аграрії зазнали значних труднощів з продажу своєї продукції. також вплинуло

коливання реалізаційних цін. Що стосується виробничих запасів, то вони мають загальну тенденцію до зниження, але це свідчить про їх раціональне використання на підприємстві СФГ «ЛУКА». Саме специфіка аграрного виробництва передбачає вирощування сільськогосподарської продукції із значним залученням матеріалів сільськогосподарського призначення таких, як мінеральні добрива, засоби захисту рослин та паливно-мастильні матеріали.

За даними форми 50-с..г. представимо інформацію щодо придбання матеріальних ресурсів аграрним підприємством СФГ «ЛУКА» (табл. 3.1)

Таблиця 3.1

Придбання матеріальних ресурсів для виробничих потреб

тис. грн

види матеріальних ресурсів	2021 рік	2022 рік	2023 рік
паливно-мастильні матеріали			
нафтопродукти	5711,0	8418,9	2963,0
паливо дизельне	3960,0	7586,1	2641,0
всього ПММ	6101,0	9175,0	5604,0
добрива мінеральні			
азотні	4531,0	3512,0	2451,8
із них сульфат амонію			1724,3
нітрат амонію	113,0		
аміачна селітра	1486,0	1 534,4	
карбамідно-аміачна суміш (КАС)	2933,0	1 977,6	
фосфорні			
суперфосфат гранульований з бором	218,0	452,2	
карбамід			727,5
калійні сульфат калію	325,6		
комплексні: нітроамофоска	179,4	2 087,7	
всього мінеральних добрив	5254,0	6049,9	2451,8
засоби захисту рослин			
інсектициди	165,3	1056,6	929,8
фунгіциди	715,7	668,1	1075,3
гербіциди	617,5	622,2	1070,0
всього засобів захисту рослин	1498,5	2346,9	3075,1

Джерело: складено за даними [Додаток И]

Для кожного виду сільськогосподарської продукції використовуються окремі види мінеральних добрив та засоби захисту рослин.

Мінеральні добрива є важливим інструментом у сільському господарстві, що допомагає забезпечити рослини необхідними поживними речовинами, підвищити врожайність та якість продукції, поліпшити структуру та родючість ґрунту, а також підвищити стійкість рослин до хвороб та стресів. Ефективне використання мінеральних добрив дозволяє аграріям оптимізувати процеси вирощування сільськогосподарських культур та досягати високих результатів у виробництві. Внесення мінеральних добрив допомагає компенсувати дефіцит певних поживних речовин у ґрунті, який може виникати через інтенсивне використання земельних ділянок. Добрива підвищують стійкість рослин до хвороб, шкідників та несприятливих умов (посухи, заморозки, засолення ґрунту

Слід зазначити, що СФГ «ЛУКА» кожного року купляє дуже великі обсяги мінеральних добрив (рис. 3.3).

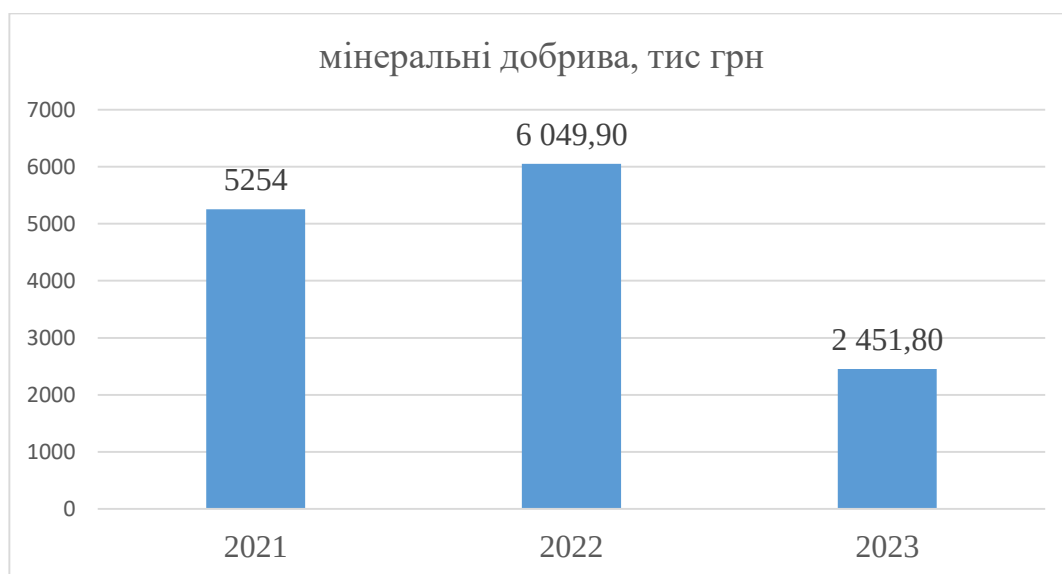

Рис. 3.3. Динаміка придбаних мінеральних добрив

Джерело: складено за даними [Додаток II]

Отже забезпечення біологічної трансформації рослин мінеральними добривами необхідно для поліпшення росту та розвитку рослин шляхом забезпечення їх необхідними поживними речовинами. Вони є важливим

елементом сучасного сільського господарства і сприяють підвищенню врожайності та якості сільськогосподарської продукції. Добрива підвищують стійкість рослин до хвороб, шкідників та несприятливих умов (посухи, заморозки, засолення ґрунту. Але ще потрібні й засоби захисту рослин.

Також спостерігається зростання обсягів придбаних засобів захисту рослин (рис. 3.4.)

Рис. 3.4. Динаміка придбаних засобів захисту рослин

Джерело: складено за даними [Додаток II]

Але, враховуючи загальне дорожчання паливно-енергетичних ресурсів найбільше коштів було витрачено на придбання саме паливно-мастильних матеріалів для безперебійного процесу посіву і збирання сільськогосподарських культур (рис. 3.5). Дорожчання паливно-енергетичних ресурсів може мати широкий спектр негативних наслідків для сільськогосподарського виробництва, від збільшення витрат до змін у структурі виробництва та зниження рентабельності. Фермери можуть бути змушені шукати шляхи зниження витрат через впровадження енергоефективних технологій, зміну видів вирощуваних культур та оптимізацію логістичних процесів

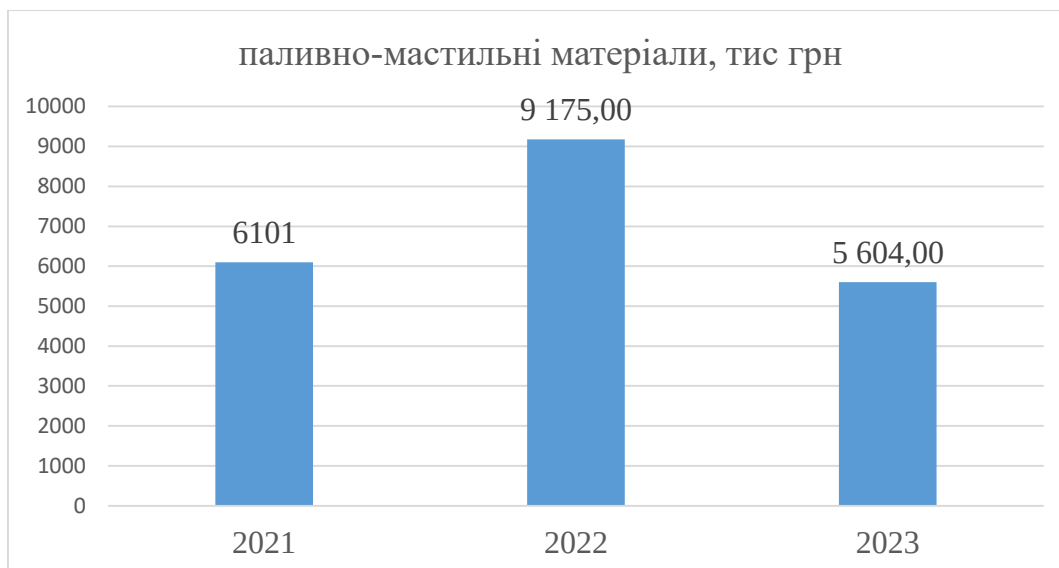

Рис. 3.5. Динаміка придбаних засобів захисту рослин

Джерело: складено за даними [Додаток И]

Як було зазначено, підприємство СФГ «ЛУКА» займається виробництвом продукції рослинництва, серед яких у 2023 році домінують такі як пшениця озима та ріпак (рис. 3.6)

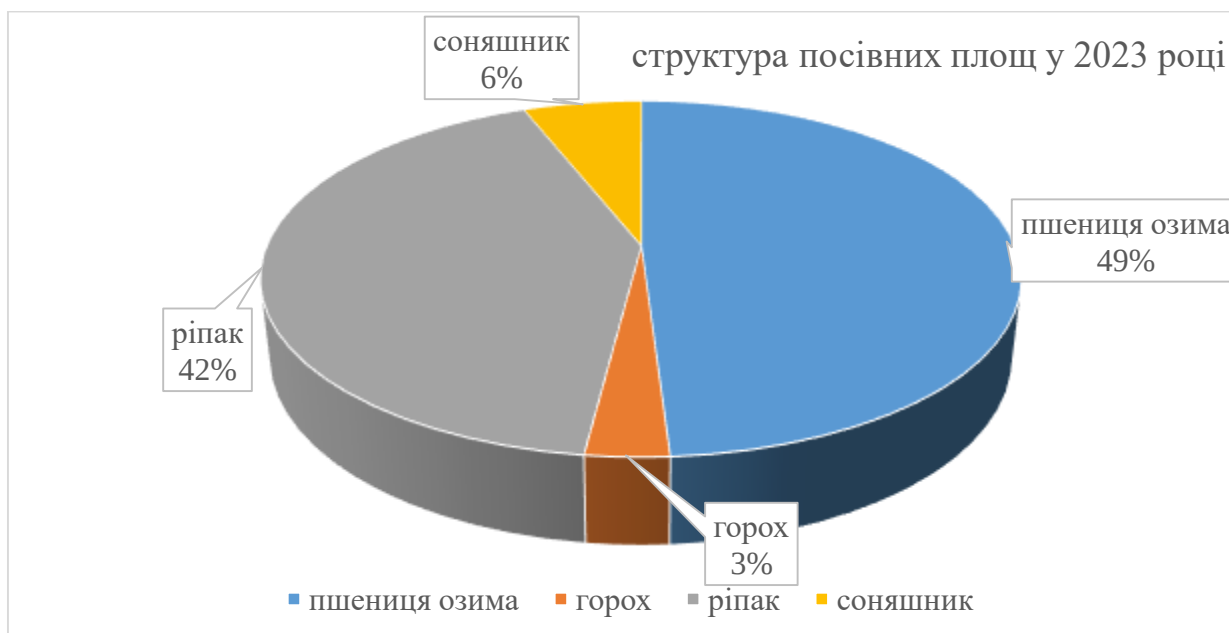

Рис. 3.6 Структура посівних площ СФГ «ЛУКА»

Джерело: складено за даними [Додаток Е]

Виробничі запаси у процесі їх використання на виробництво рослинницької продукції формують матеріальні витрати у складі собівартості виробленої продукції. Розглянемо, як змінювалися матеріальні витрати на виробництво продукції СФГ «ЛУКА» та яку частку у виробничій собівартості вони складають (табл. 3.2)

Таблиця 3.2

Склад і структура виробничої собівартості продукції рослинництва

Статті витрат	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	Σ тис. грн.	%	Σ тис. грн.	%	Σ тис. грн.	%	Σ тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Прямі матеріальні витрати	17714,0	61,1	18182,3	70,0	12557,8	55,6	-5156,2	-5.5
- насіння і посадковий матеріал	2241,0	7,7	2207,0	8,5	1673,7	7,4	-567,3	-0.3
- мінеральні добрива	7103,0	24,5	8718,9	33,6	7468,2	33,1	365,2	8.6
- паливе і мастильні матеріали	4615,0	15,9	5362,5	20,6	2600,8	11,5	-2014,2	-4.4
- інші матеріальні витрати (електроенергія, запасні частини)	3755,0	13,0	1893,9	7,3	815,1	3,6	-2942,9	-10,0
Витрати на оплату праці	1906,0	6,6	1683,9	6,5	1470,3	6,5	-435,7	-0.1
Відрахування на соціальні заходи	419,0	1,4	370,5	1,4	317,1	1,4	-101,9	0
Амортизація необоротних активів	2556,6	8,8	2484,6	9,6	3983,0	17,6	1426,6	8.8
оплата послуг сторонніх організацій	1652,0	5,7	870,7	3,3	1012,2	4,5	-639,8	-1.2
Решта інших прямих та загальновиробничих витрат	4725,0	16,4	2386,6	9,2	3239,5	14,3	-1485,5	-2.1
Всього виробнича собівартість виробленої продукції	28972,6	100,0	25978,6	100,0	22579,9	100,0	-6392,7	

Джерело: складено за даними [Додаток И]

Як видно з наведених у табл. 3.2 даних, матеріальні витрати займають дуже значну частку у складі собівартості продукції рослинництва, яка коливається у межах 50-70% від загальних витрат на виробництво продукції рослинництва. Причому, значна доля приходить на мінеральні добрива. Також значна доля приходить на амортизацію необоротних активів, яка нараховується під час використання сільськогосподарської техніки СФГ «ЛУКА». У складі виробничої собівартості присутня така стаття як загальновиробничі витрати – на їх доля приходить біля 15% виробничої собівартості.

Розглянемо більш детально, які зміни абсолютної величини матеріальних витрат відбулися на підприємстві та яку долю у складі матеріальних витрат займають окремі складові використання виробничих запасів на підприємстві СФГ «ЛУКА» (табл. 3.3)

Таблиця 3.3

Склад і структура матеріальних витрат

Статті витрат	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	Σ тис. грн.	%	Σ тис. грн.	%	Σ тис. грн.	%	Σ тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Прямі матеріальні витрати	17714,0	100,0	18182,3	100,0	12557,8	100,0	-5159,2	100,0
- насіння і посадковий матеріал	2241,0	12,6	2207,0	12,2	1673,7	13,3	-567,3	0,7
- мінеральні добрива	7103,0	40,2	8718,9	47,9	7468,2	59,5	365,2	19,3
- паливе і мастильні матеріали	4615,0	26,1	5362,5	29,5	2600,8	20,7	-2014,2	-5,4
- інші матеріальні витрати (електроенергія, запасні частини)	3755,0	21,1	1893,9	10,4	815,1	6,5	-2014,2	-14,6

Джерело: складено за даними [Додаток И]

Як бачимо, абсолютна сума матеріальних витрат зменшилася у 2023 році порівняно із 2021 роком на 5159,2 тис. грн. проте, вартість мінеральних добрив,

використаних при біологічній трансформації сільськогосподарських рослин зазнала збільшення на 365,2 тис. грн. Саме ця складова виробничих запасів при її використанні займає найбільшу долю у складі прямих матеріальних витрат на виробництво продукції рослинництва, яка коливається від 40% до майже 60% у загальній сумі матеріальних витрат. Наступною вагомою статтею прямих матеріальних витрат є паливо та паливно-мастильні матеріали, без використання яких неможливий процес проведення польових робіт та збирання врожаю сільськогосподарських культур. Підвищення цін на паливо збільшує витрати на експлуатацію тракторів, комбайнів та іншої сільськогосподарської техніки. Зростання витрат на електроенергію впливає на витрати на обробку, зберігання та переробку сільськогосподарської продукції.

Розглянемо структуру матеріальних витрат за окремими видами сільськогосподарської продукції (табл. 3.4)

Таблиця 3.4

Склад і структура матеріальних витрат на виробництво пшениці

Статті витрат	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	Σ тис. грн.	%	Σ тис. грн.	%	Σ тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7
Прямі матеріальні витрати	6 479,0	100,0	4 765,2	100,0	4 775,6	100,0
- насіння і посадковий матеріал	722,0	11,0	432,0	9,0	688,0	14,4
- мінеральні добрива	2 643,0	41,0	2 171,2	45,5	2 383,1	50,0
- пальне і мастильні матеріали	1 717,0	26,5	1 627,0	34,0	1 277,5	26,7
- інші матеріальні витрати (електроенергія, запасні частини)	1 397,0	21,5	535,0	11,5	427,0	8,9

Джерело: складено за даними [Додаток И]

Як видно з табл. 3.4, у складі матеріальних витрат на виробництво пшениці доля мінеральних добрив складає 50% від загальної суми прямих матеріальних витрат. на пальне та ПММ у 2023 році приходилося 26,7% загальної вартості використаних виробничих запасів. Насіння та посадковий матеріал на

виращування пшениці має таку значну долю, а саме 14,4%, що як раз пояснюється використання власних запасів насіннєвого фонду.

Розглянемо структуру матеріальних витрат за окремими видами сільськогосподарської продукції (табл. 3.5)

Таблиця 3.5

Склад і структура матеріальних витрат на виробництво соняшнику

Статті витрат	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	Σ тис. грн.	%	Σ тис. грн.	%	Σ тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7
Прямі матеріальні витрати	6 835,0	100,0	12 484,9	100,0	670,7	100,0
- насіння і посадковий матеріал	989,0	14,4	1 665,0	13,3	308,0	46,0
- мінеральні добрива	2 875,0	42,0	6 090,7	48,8	189,2	28,2
- паливе і мастильні матеріали	1 638,0	24,0	3 481,5	30,0	150,0	22,4
- інші матеріальні витрати (електроенергія, запасні частини)	1 333,0	19,6	1 247,7	7,9	23,5	3,4

Джерело: складено за даними [Додаток И]

Розрахунки табл. 3.5 okazують доволі нестандартну ситуація з формування матеріальних витрат на виробництво такої стратегічної продукції як соняшник. Отже, у 2021-2023 році СФГ «ЛУКА» мало значні обсяги вирощування даної культури, а відповідно й значні матеріальні витрати. У структурі матеріальних витрат превалювали також мінеральні добрива та паливе. А вже у 2023 році виробництво соняшнику значно скоротилося саме за рахунок відсутності власного насіннєвого матеріалу, що підтверджується значною вартістю насіння та посадкового матеріалу у виробництві даної культури.

Таким чином використання виробничих запасів СФГ «ЛУКА» має пріоритетну роль у формуванні виробничої собівартості сільськогосподарської продукції, що є основною метою функціонування фермерського господарства.

3.2. Контроль за станом та використанням виробничих запасів на аграрних підприємствах

Контроль використання виробничих запасів в аграрних підприємствах є важливим елементом управління запасами та забезпечення ефективного використання ресурсів. Ось деякі ключові аспекти контролю використання виробничих запасів:

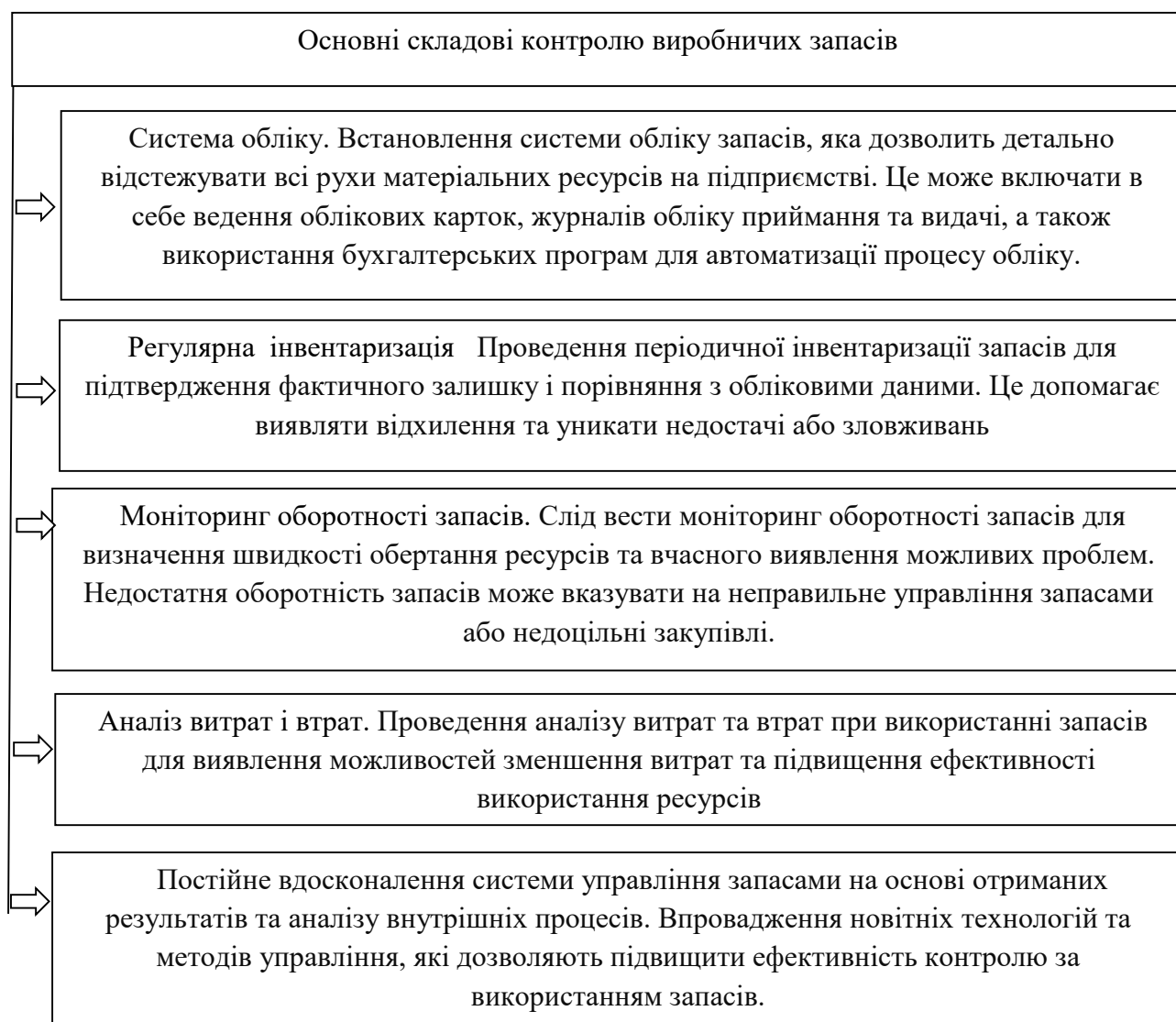

Рис. 3.7. Основні елементи контролю за використанням виробничих запасів

Джерело: складено автором

Ці аспекти допомагають забезпечити ефективний контроль за використанням виробничих запасів на аграрних підприємствах, що в свою чергу сприяє підвищенню продуктивності та зниженню витрат.

Інвентаризація виробничих запасів є процесом перевірки та оцінки фактичних залишків матеріальних ресурсів на складах або виробничих площах підприємства в порівнянні з обліковими даними. Цей процес має на меті забезпечити точність обліку запасів та виявлення можливих недоліків у системі управління запасами. Ось деякі ключові кроки інвентаризації виробничих запасів:

Планування інвентаризації: Визначення періоду проведення інвентаризації та складання плану робіт, включаючи розподіл обов'язків між працівниками, визначення методів перевірки, та підготовку необхідних матеріалів і обладнання

Підготовка до інвентаризації: Проведення попередньої перевірки та підготовки місць зберігання запасів, забезпечення належного позначення та ідентифікації запасів, та підготовка необхідної документації

Проведення інвентаризації: Фактична перевірка залишків запасів шляхом вимірювання, лічби або іншими методами, в залежності від характеру та об'єму запасів.

Запис результатів: Запис отриманих під час інвентаризації даних щодо фактичних залишків запасів, включаючи кількість, якість та стан запасів

Порівняння з обліковими даними: Порівняння результатів інвентаризації з обліковими даними, що допомагає виявити будь-які розбіжності та визначити причини можливих відхилень.

Аналіз та корекція: Аналіз результатів інвентаризації та прийняття необхідних корекцій до обліку запасів, включаючи внесення необхідних змін до облікової документації та систем управління запасами. Звітність: Підготовка звіту про результати інвентаризації та їх подання керівництву підприємства для подальшого аналізу та вжиття відповідних заходів. Цей процес дозволяє забезпечити точність та достовірність обліку виробничих запасів, що є важливим для ефективного управління матеріальними ресурсами підприємства.

Інвентаризація виробничих запасів в аграрних підприємствах проводиться з кількох причин

- 1) для забезпечення точності обліку – це дозволяє перевірити точність обліку запасів і порівняти фактичні залишки з обліковими даними. Це важливо для виявлення будь-яких розбіжностей або помилок у системі
- 2) для забезпечення контролю за втратами та недоліками обліку – а саме інвентаризація допомагає виявити будь-які втрати або недоліки у системі управління запасами, такі як крадіжки, зіпсованість або застарілість матеріалів
- 3) для оцінки ефективності управління виробничими запасами аграрних підприємств – результати інвентаризації дозволяють оцінити ефективність системи управління запасами підприємства та виявити можливість її вдосконалення.
- 4) Для подальшого планування закупівель і забезпечення технологічних процесів агровиробництва - знання фактичних запасів допомагає підприємству планувати закупівлі сировини та матеріалів, а також планувати виробничий процес на майбутнє
- 5) Для визначення потреб у фінансових ресурсах – результати інвентаризації можуть бути використані для визначення потреб у фінансових ресурсах для поповнення запасів або відновлення втрачених або пошкоджених матеріалів

Отже, інвентаризація виробничих запасів допомагає підприємству забезпечити точність обліку, контролювати витрати та ефективно управляти матеріальними ресурсами для забезпечення безперебійного виробництва.

Оформлення результатів інвентаризації виробничих запасів є важливим етапом, який допомагає уникнути помилок та забезпечити точність та достовірність даних. Після завершення інвентаризації складається детальний звіт, в якому вказуються фактичні залишки кожного виду виробничих запасів. У звіті також необхідно вказати будь-які різниці між фактичними залишками та обліковими даними, які були виявлені під час інвентаризації. Наступним кроком

є аналіз причин виявлених різниць. Це може включати перевірку точності облікових записів, виявлення помилок в обліку, а також ідентифікацію втрат або збитків. Після аналізу причин різниць виробляються необхідні корективні заходи, які можуть включати оновлення облікових записів, перерахунок залишків, а також вдосконалення системи управління запасами. Звіт про інвентаризацію підписується компетентними особами та затверджується керівництвом підприємства. Усі документи, пов'язані з інвентаризацією (звіти, протоколи, акти тощо), повинні бути збережені на підприємстві для подальшого використання та аудиту. У разі потреби звіт про інвентаризацію може бути поданий до відповідних контролюючих органів, а також може бути використаний для внутрішнього аудиту та планування діяльності підприємства. Ці кроки допоможуть забезпечити правильне оформлення та аналіз результатів інвентаризації виробничих запасів та вжиття відповідних заходів для управління запасами на підприємстві.

Процес інвентаризації поділяється на організаційно-підготовчий, технологічно-документальний, порівняльно-аналітичний та результативний (підсумковий) етапи.

Для проведення інвентаризаційної роботи на сільськогосподарських підприємствах розпорядним документом їх керівника створюються постійно діючі інвентаризаційні комісії у складі керівників структурних підрозділів, головного бухгалтера, які очолюються керівником підприємства або його заступником.

В фермерських господарствах, де виробництво здійснюється фермером і членами його родини, а також в господарствах з середньообліковою чисельністю працюючих за звітний період до 10 осіб включно (крім членів сім'ї) і обсягом виручки за рік, що не перевищує 500 тис. грн., рекомендуємо для самоконтролю повну інвентаризацію проводити два рази на рік: перед початком весняно-польових робіт і після закінчення збирання врожаю поточного року (1 жовтня, 1 листопада).

3.3. Напрямки удосконалення обліку і контролю виробничих запасів аграрних підприємств

Виробничі запаси дають змогу підприємствам бути більш гнучкими та оперативно реагувати на зміни ринкових умов, попиту та інших факторів. Це підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку. Постійний доступ до якісних матеріалів і сировини сприяє виробництву високоякісної продукції, що є важливим чинником для утримання та розширення ринкових позицій

Управління запасами дозволяє краще планувати грошові потоки підприємства, зокрема розрахунки з постачальниками та забезпечення фінансової стабільності

Для відображення матеріалів сільськогосподарського призначення доцільно ввести додаткові субрахунки, які будуть систематизувати інформацію щодо таких виробничих запасів у розрізі їх видів з урахуванням технологічного процесу вирощування сільськогосподарських рослин.

Відповідно до загальної методики власне насіння сільськогосподарських культур, яке передбачено використовувати під посів майбутніх врожаїв аграрної продукції, обліковується на субрахунку 27 «Готова сільськогосподарська продукція». Задля інформативності більш доцільним вважається обліковувати такі насіннєвий фонд у складі матеріалів сільськогосподарського призначення, тобто на субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» з відкриттям додаткових аналітичних субрахунків.

Взагалі, як було зазначено у попередніх розділах, на підприємстві є достатньо великий перелік використовуваних мінеральних добрив. Для таких матеріалів сільськогосподарського призначення також доцільним є розширити аналітичний облік.

В загальному розмінні, аналітичний облік матеріалів сільськогосподарського призначення – це детальний облік, який дозволяє точно відстежувати наявність, рух і використання матеріалів, що використовуються в сільськогосподарському виробництві. Це включає облік насіння, добрив,

пестицидів, кормів, паливно-мастильних матеріалів, запасних частин та інших матеріалів, необхідних для ведення господарської діяльності.

Аналітичний облік матеріалів сільськогосподарського призначення забезпечує точний контроль за наявністю і рухом матеріальних ресурсів, сприяє оптимізації витрат і підвищенню ефективності виробничих процесів. Раціональне ведення обліку дозволяє оперативно приймати управлінські рішення, мінімізувати втрати і покращити загальні фінансові показники підприємства

Тобто аналітичний облік матеріалів сільськогосподарського призначення рекомендовано здійснювати таким чином

- субрахунок 2081 «Насіннєвий фонд» - обліковувати такі матеріали у вигляді вирощеної продукції рослинництва, яка буде використана під посів майбутніх врожаїв
- субрахунок 2082 «Мінеральні добрива» – обліковувати мінеральні добрива, які використовуються для підживлення сільськогосподарських рослин
- субрахунок 2083 «Засоби захисту рослин» - використовувати для обліку матеріалів сільськогосподарського призначення, що мають цільове призначення у частині захисту рослин під час їх біологічної трансформації від шкідників та хвороб

Для відображення паливно-мастильних матеріалів підприємству СФГ «ЛУКА» можна рекомендувати застосування аналітичних субрахунків до субрахунку 203 «Паливо», на якому ведеться облік нафтопродуктів, мастильних матеріалів, а також оплачених талонів на нафтопродукти та газ. При цьому на практиці можна ввести до нього такі аналітичні субрахунки:

2031 «ПММ на складі»;

2032 «ПММ на АЗС (талони)»;

2033 «ПММ у баку сільськогосподарської техніки».

Проведення інвентаризації дозволяє вчасно і ефективно вирішити багато проблем в діяльності сільськогосподарських підприємств і забезпечує одержання повної, достовірної та неупередженої інформації про наявність і стан активів, власного капіталу та зобов'язань; можливість контролю з боку власника за наявністю і станом переданого в оренду чи безоплатне користування майна та інше. Інвентаризація виступає важливим елементом методики визначення фінансових результатів діяльності фермерських господарств (у частині визначення витрат), що розширює зміст інвентаризації як методу обліку.

Оскільки матеріали сільгосппризначення є нормованою категорією запасів, під час перевірки сільгосптоваровиробника податківці дуже люблять прискіпливо вивчати облік їх витрат на підприємстві з метою встановлення понаднормового використання. Зазвичай податківці перевіряють:

1) наявність первинних документів, які підтверджують придбання, відпуск та списання матеріалів сільгосппризначення та відповідність цих документів нормам чинного законодавства;

2) достатність первинних документів для підтвердження понесених витрат на матеріали сільгосппризначення у процесі провадження підприємством господарської діяльності;

3) наявність понаднормового використання матеріалів сільгосппризначення, яке, на думку контролюючих органів, є витратами підприємства, не пов'язаними з його господарською діяльністю.

Понаднормовим використанням матеріалів сільгосппризначення податківці вважають використання понад норми, зафіксовані сільгосппідприємством у плані засіву поля, плані внесення добрив та обробітку сільськогосподарських культур засобами захисту рослин тощо.

Ситуація 1 Агроном сільгосппідприємства розробив план засіву поля озимою пшеницею, який було затверджено керівником підприємства. За попередніми розрахунками, норма висіву на 1 га становить 4–5 млн насінин, або 200–250 кг/га. Відповідно до затверджених підприємством норм поле і було засіяно. Однак після сходження та зимування посівів виявилось, що озиму

пшеницю, яка погано перезимувала, потрібно досіювати. Отже, уся досіяна пшениця (кількість, яка перевищує попередньо затверджені в плані засіву поля норми висіву насіння пшениці), на думку податківців, є понаднормовими витратами підприємства, які не пов'язані з його господарською діяльністю. 2. Використання (списання) матеріалів сільгосппризначення не підкріплено спеціалізованими формами первинних документів, затвердженими наказом Мінагрополітики від 21.12.2007 № 929 (далі – Наказ № 929).

Ситуація 2 Сільгосппідприємство списало використані у своїй господарській діяльності добрива лише на підставі акта на списання за самостійно розробленою формою. Затверджені Наказом № 929 форми актів про використання мінеральних, органічних і бактеріальних добрив та засобів хімічного захисту рослин та/або лімітно-забірних карток на підприємстві відсутні.

На думку податківців, відсутність первинних документів, передбачених Наказом № 929, незалежно від наявності інших первинних документів, які підтверджують фактичне використання добрив на полях підприємства, свідчить, що такі добрива були використані підприємством не у своїй господарській діяльності.

3. Кількість використаних та списаних підприємством матеріалів сільгосппризначення не відповідає нормам, які рекомендовані інститутами землеробства, газетами, журналами та підручниками з агрономії тощо.

4. Використані добрива чи ЗЗР відповідно до інструкцій виробника не підлягають застосуванню для сільгоспкультур, які вирощує підприємство, тому вони були використані понад норму, не в господарській діяльності підприємства тощо.

СФГ «ЛКУА»

«Затверджую» Директор СФГ «ЛУКА»

(підпис)

25.02.2024

План

сівби насіння, унесення добрив і застосування засобів захисту рослин на 2024 рік

На орендованих фермерським господарством земельних ділянках, що розташовані на одному полі площею 120 га (в обліку підприємства – поле 1), для вирощування ячменю на зерно у 2024 році встановити такі норми:

сівби насіння – 30 кг/га, усього 3 600 кг на поле;

використання азотних добрив – 120 кг/га, усього 14300 кг на поле;

використання фосфорних добрив – 90 кг/га, усього 10900 кг на поле;

використання калійних добрив – 80 кг/га, усього 9700 кг на поле;

використання Амінки (гербіцид) – 1 л/га, усього 120 л на поле;

використання Дефісу (інсектицид) – 0,7 л/га, усього 84 л на поле.

Норми встановлено згідно з рекомендаціями наукових установ

План склав агроном СФГ «ЛУКА»

(підпис) Микола Терещенко

25.02.2024

Отже, забезпечення аналітичного обліку та контролю за використання виробничих запасів на аграрному підприємстві СФГ «ЛУКА» надасть можливість їх більш раціонального та цільового використання з метою забезпечення технологічного процесу біологічної трансформації сільськогосподарських рослин.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження обліку і контролю стану та використання виробничих запасів на підприємствах аграрної галузі за практичними матеріалами функціонування СФГ «ЛУКА» було отримано наступні результати дослідження відповідно до зазначеної мети та поставлених завдань кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього рівня бакалавр за освітньою програмою «Облік, аудит та податковий консалтинг»

Наявні у розпорядженні аграрних підприємств матеріально-сировинні ресурси є базою здійснення біологічної трансформації біологічних активів, як специфічної складової ресурсного потенціалу аграрних підприємств, а також формують матеріальні витрати у структурі собівартості готової сільськогосподарської продукції. Особливо це стосується підприємств, які впроваджують виробництво рослинницької та тваринницької продукції, виконують сільськогосподарські роботи або надають послуги. Виробничі запаси аграрних підприємств - це матеріальні ресурси, які використовуються в сільському господарстві для проведення виробничих операцій і вирощування сільськогосподарської продукції. Ці запаси є важливим об'єктом обліку і управління для аграрних підприємств. Основні типи виробничих запасів на аграрних підприємствах включають: насіння та посадковий матеріал, що буде використаний під врожай, мінеральні добрива та засоби захисту рослин, корми для тварин, паливо та паливно-мастильні матеріали для забезпечення технології аграрного виробництва, запасні частини для ремонту сільськогосподарської техніки. Наявність таких виробничих запасів дає можливість аграріям оперативно реагувати на зміни ринкових умов, наприклад, збільшення виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції.

Нормативна регламентація обліку виробничих запасів аграрних підприємств представлена ієрархією чинних національних документів, відповідно до яких забезпечується організаційна складова облікового процесу та імплементація облікової інформації у фінансової звітності та статистичні

звітності. Основними документами є національні стандарти обліку, методичні рекомендації з обліку виробничих запасів та формування собівартості сільськогосподарської продукції. Для більшості аграрних підприємств, які застосовують норми національних стандартів формування облікової інформації, визначальним є НП(С)БО 9 «Запаси». Саме цей стандарт висуває основні вимоги щодо визнання виробничих запасів активами, їх класифікацію, формування їх первісної вартості, альтернативність вибору оцінки виробничих запасів при їх вибутті, оцінку запасів на дату балансу. При формуванні облікової інформації та звітності підприємств важливими умовами є умови визнання виробничих запасів активами. При відображенні виробничих запасів у системі рахунків бухгалтерського передбачено однойменний рахунок 20 «Виробничі запаси», який має певні субрахунки з урахуванням особливостей здійснення операцій на сільськогосподарських підприємствах. Одним із важливих питань організації бухгалтерського обліку в аграрних підприємствах є формування його облікової політики, яка має віддзеркалити особливості обліку виробничих запасів з урахуванням галузевої специфіки їх використання. оформлення в обліку операцій з виробничими запасами має бути підпорядковано чинним нормативним документам в частині їх оцінки при надходженні та вибутті, порядку визнання активами та відображення у фінансовій звітності підприємств. Достовірність формування облікової інформації є основою забезпечення правильності справляння податків за операціями з виробничими запасами підприємств

Проблематика облікового забезпечення управління виробничими запасами аграрних підприємств є складною та багатогранною. Вона включає низку аспектів, які можуть негативно впливати на ефективність управління запасами. До таких проблемних аспектів можна віднести: недосконалість облікових систем: відсутність сучасних автоматизованих систем обліку може призводити до неточностей у даних про наявність, переміщення та використання запасів; неналежні умови зберігання, тобто недотримання умов зберігання може призводити до втрати якості або псування запасів, що негативно впливає на їх

облік та використання; недостатня кваліфікація персоналу: відсутність достатньої кваліфікації та підготовки персоналу у сфері обліку та управління запасами може призводити до помилок і неефективного використання ресурсів. Для подолання цих проблем аграрним підприємствам необхідно впроваджувати сучасні автоматизовані системи обліку, забезпечувати регулярне навчання персоналу, удосконалювати процеси планування та прогнозування, а також інтегрувати інформаційні системи для покращення якості даних та оперативності управління запасами.

Облікові аспекти стану використання виробничих запасів на підприємствах аграрної галузі було розглянуто за практичними матеріалами діяльності СФГ «ЛУКА». Селянське фермерське господарство «ЛУКА» створено відповідно до чинного галузевого законодавства членами однієї сім'ї та функціонує як юридична особа агробізнесу. Природно-кліматичні умови розташування підприємства сприяють вирощуванню сільськогосподарської продукції, що є основною метою створення СФГ «ЛУКА», здійснює виробництво продукції на сільськогосподарських землях, які знаходяться у його користуванні в основному на правах оренди, тобто підприємство має землі за угодами оренди з фізичними особами-власниками земельних паїв. Підприємство СФГ «ЛУКА» нарощує свій потенціал за рахунок зростання вартості основних засобів та оборотних активів. СФГ «ЛУКА» має у своєму розпорядженні потужний машино-тракторний парк, що дозволяє йому здійснювати обробіток свої посіви аграрних культур, а також надавати послуги з виконання польових робіт іншим аграрним підприємствам та фізичним особам. Проведене дослідження встановило зниження усіх результативних показників у воєнному 2022 році, а саме доходу від реалізації сільськогосподарської продукції та відповідно її собівартості реалізації. Значного зниження набули усі показники абсолютної та відносної ефективності господарювання. абсолютні показники операційного прибутку знизилися у 2023 році – майже на 80% рівня 2021 року, а чистого прибутку – на 85%. Рентабельність продаж скоротилася з 25,8% до 7,1%

Обсяги виробництва а відповідно й реалізації сільськогосподарських культур значно залежать від використання насіннєвого матеріалу, мінеральних добрив та засобів захисту рослин. Визначальним при цьому є забезпечення достовірної облікової інформації про стан та використання таких виробничих запасів СФГ «ЛУКА» та відповідне документальне підтвердження операцій з виробничими запасами. На аграрному підприємстві використовуються наступні документи для підтвердження операцій з придбання та використання виробничих запасів. Початковим документом, який засвідчує правові відносини з контрагентами, виступає Договір купівлі-продажу, який визначає основні умови, за якими здійснюється угода між продавцем і покупцем виробничих запасів. Документ регулює всі аспекти постачання, оплати, якості та прийняття виробничих запасів, забезпечуючи правову захищеність сторін і сприяючи успішній реалізації угоди. В договорі купівлі-продажу виробничих запасів визначають основні умови, які регулюють відносини між продавцем і покупцем, забезпечують правову захищеність обох сторін та сприяють безперебійному здійсненню угоди. Надходження виробничих запасів оформлюється прибутковою накладною та отриманням податкової накладної від постачальника. Вибуття (використання) виробничих запасів оформлюється Актом на списання. Слід зазначити, що для аграрних підприємств передбачено окремі форми первинних документів з урахуванням специфіки самих виробничих запасів. Складський облік виробничих запасів в аграрних підприємствах передбачає комплекс заходів та процедур, спрямованих на систематичне відстеження, контроль та зберігання матеріальних ресурсів, необхідних для виробництва сільськогосподарської продукції.

Облік виробничих запасів у СФГ «ЛУКА» відбувається із застосуванням відповідних субрахунків до рахунку 20 «Виробничі запаси» у частині обліку матеріалів сільськогосподарського призначення, ПММ, запасних частин для сільськогосподарської техніки та ін. Також при використанні господарського інвентаря застосовується рахунок 22 «МШП». Виробничі запаси в основному на підприємство надходять у результаті їх придбання у постачальників. Але,

враховуючи, що підприємство є аграрним, то така складова як матеріали сільськогосподарського призначення у вигляді посівного матеріалу має свою особливість. Підприємство, в основному використовує власне насіння сільськогосподарських культур (пшениці, соняшник, ячмінь) для забезпечення посіву під наступний врожай. Використання насіння, мінеральних добрив та засобів захисту рослин здійснюється за об'єктами витрат на біологічні перетворення сільськогосподарських рослин, тобто на виробництво сільськогосподарської продукції рослинництва за окремими субрахунками до ранку 23 «Виробництво» Систематизація інформація щодо наявності, надходження та використання мінеральних добрив, засобів захисту рослин, запасних частин та паливно-мастильних матеріалів знаходить своє відображення в облікових регістрах відповідно до автоматизованої системи обліку та знаходить своє відображення в оборотно-сальдовій відомості. Облік мінеральних добрив та інших виробничих запасів ведеться на підприємстві СФГ «ЛУКА» за всіма правилами – в кількісно-сумовому виразі за кожним найменуванням мінеральних добрив.

За результатами проведеного аналізу встановлено, що у СФГ «ЛУКА» загальна вартість запасів у 2022 році значно зросла до 15084,60 тис. грн, в основному за рахунок зростання готової сільськогосподарської продукції, яка залишилася нереалізованою на кінець 2022 року. І це є виправданим, оскільки у перший рік початку повномасштабної війни на території нашої країни аграрії зазнали значних труднощів з продажу своєї продукції. також вплинуло коливання реалізаційних цін. Що стосується виробничих запасів, то вони мають загальну тенденцію до зниження, але це свідчить про їх раціональне використання на підприємстві СФГ «ЛУКА». Саме специфіка аграрного виробництва передбачає вирощування сільськогосподарської продукції із значним залученням матеріалів сільськогосподарського призначення таких, як мінеральні добрива, засоби захисту рослин та паливно-мастильні матеріали. Слід зазначити, що СФГ «ЛУКА» кожного року купляє дуже великі обсяги мінеральних добрив. Також спостерігається зростання обсягів придбаних засобів

захисту рослин. Використання таких складових виробничих запасів формує виробничу собівартості аграрної продукції. матеріальні витрати займають дуже значну частку у складі собівартості продукції рослинництва, яка коливається у межах 50-70% від загальних витрат на виробництво продукції рослинництва. Причому, значна доля приходить на мінеральні добрива. Саме ця складова виробничих запасів при її використанні займає найбільшу долю у складі прямих матеріальних витрат на виробництво продукції рослинництва, яка коливається від 40% до майже 60% у загальній сумі матеріальних витрат. Наступною вагомою статтею прямих матеріальних витрат є паливо та паливно-мастильні матеріали, без використання яких неможливий процес проведення польових робіт та збирання врожаю сільськогосподарських культур. Отже, використання виробничих запасів СФГ «ЛУКА» має пріоритетну роль у формуванні виробничої собівартості сільськогосподарської продукції, що є основною метою функціонування фермерського господарства

Контроль використання виробничих запасів в аграрних підприємствах є важливим елементом управління запасами та забезпечення ефективного використання ресурсів. Інвентаризація виробничих запасів є процесом перевірки та оцінки фактичних залишків матеріальних ресурсів на складах або виробничих площах підприємства в порівнянні з обліковими даними. Цей процес має на меті забезпечити точність обліку запасів та виявлення можливих недоліків у системі управління запасами. Отже, інвентаризація виробничих запасів допомагає підприємству забезпечити точність обліку, контролювати витрати та ефективно управляти матеріальними ресурсами для забезпечення безперебійного виробництва. Після завершення інвентаризації складається детальний звіт, в якому вказуються фактичні залишки кожного виду виробничих запасів. У звіті також необхідно вказати будь-які різниці між фактичними залишками та обліковими даними, які були виявлені під час інвентаризації. Для проведення інвентаризаційної роботи на сільськогосподарських підприємствах розпорядним документом їх керівника створюються постійно діючі інвентаризаційні комісії у

складі керівників структурних підрозділів, головного бухгалтера, які очолюються керівником підприємства або його заступником.

З метою удосконалення облікового процесу СФГ «ЛУКА» для відображення матеріалів сільськогосподарського призначення доцільно ввести додаткові субрахунки, які будуть систематизувати інформацію щодо таких виробничих запасів у розрізі їх видів з урахуванням технологічного процесу вирощування сільськогосподарських рослин. Відповідно до загальної методики власне насіння сільськогосподарських культур, яке передбачено використовувати під посів майбутніх врожаїв аграрної продукції, обліковується на субрахунку 27 «Готова сільськогосподарська продукція». Задля інформативності більш доцільним вважається обліковувати такі насіннєвий фонд у складі матеріалів сільськогосподарського призначення, тобто на субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» з відкриттям додаткових аналітичних субрахунків. На підприємстві є достатньо великий перелік використовуваних мінеральних добрив. Для таких матеріалів сільськогосподарського призначення також доцільним є розширити аналітичний облік, а саме з відкриттям таких субрахунків;

- субрахунок 2081 «Насіннєвий фонд» - обліковувати такі матеріали у вигляді вирощеної продукції рослинництва, яка буде використана під посів майбутніх врожаїв

- субрахунок 2082 «Мінеральні добрива» – обліковувати мінеральні добрива, які використовуються для підживлення сільськогосподарських рослин

- субрахунок 2083 «Засоби захисту рослин» - використовувати для обліку матеріалів сільськогосподарського призначення, що мають цільове призначення у частині захисту рослин під час їх біологічної трансформації

Забезпечення аналітичного обліку та контролю за використання виробничих запасів на аграрному підприємстві СФГ «ЛУКА» надасть можливість їх більш раціонального та цільового використання з метою забезпечення технологічного процесу біологічної трансформації сільськогосподарських рослин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко Л. В., Васильєва В. Г., Коновалова, О. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами. *Економічний простір*. 2021. Випуск 166 С. 90-96. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/166-16>
2. Василішин С.І., Ярова В.В. Методичні аспекти бухгалтерського обліку виробничих запасів аграрних підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 21. С. 650-656.
3. Гадзевич О. І. Шпятиковська Т. А.. Обліково-аналітичне забезпечення виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах. *Економіка і суспільство*. 2016. №6. С. 344–348.
4. Гончарук С.М., Бойко О.О. Сучасний стан та напрямки вдосконалення обліку виробничих запасів за національними та міжнародними стандартами. *Молодий вчений*. 2023. № 7 (119). С. 74-78. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-7-119-14>
5. Гришук Г.В. Облік витрат і контроль собівартості продукції рослинництва : дис. ... д-ра філософії : 071 – облік і оподаткування. НУБіП України. Київ, 2023. 230 с. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u145/dis_grishchuk.pdf
6. Добрунік Т.П., Кузнєцова О.В. Проблеми і напрямки розвитку аграрного сектору України в умовах економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 42. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-25>
7. Жук М.В., Пацарнюк О.В. Використання інструментів бухгалтерського обліку і внутрішньогосподарського контролю в управлінні аграрними підприємствами в умовах ризиків та невизначеності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 16. С. 25-29.
8. Замула І.В., Танасієва М.М. Внутрішній контроль: навч. посіб. Чернівці: Технодрук, 2021. 336 с.

9. Калюга Є.В., Грищуук Г.В. Внутрішній контроль виробничої діяльності малих підприємств: вітчизняна та міжнародна практика. *Економічний вісник університету*. Випуск № 57. С. 51-57
10. Коблянська І.О., Сіренко А.А., Коблянська Г.Ю. Методика і організація обліку та внутрішнього контролю запасів підприємства в системі управління активами. *Modern Economics*. 2018. № 7. С. 85—97.
11. Кудлаєва Н., Андрицька В. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління запасами. *Молодий вчений*. 2020. № 12 (88), 142-145. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-12-88-29>.
12. Кулик V., Карпенко Y. Процесно-орієнтоване управління виробничими запасами: обліково-аналітичні аспекти. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. Випуск 9. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-09-01>
13. Макаренко Н. Оптимізація процесів управління запасами на підприємствах аграрної сфери. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*. 2020. № 4 (86). С. 43-48. <https://snaujournal.com.ua/index.php/journal/article/view/177>
14. Максименко І.Я., Іванченко А.Г. Особливості обліку виробничих запасів в управлінні діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7266> (дата звернення: 17.03.2024). DOI: [10.32702/2307-2105-2019.9.42](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.9.42)
15. Маргасова В. Г., Вдовенко Н. М. Еволюція наукових поглядів на облік витрат і контроль собівартості продукції рослинництва. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 1 (7). С. 69–79. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/3380/3395>
16. Меліхова Т. О., Федоров І. О. Внутрішній контроль виробничих запасів для своєчасного виявлення загроз у системі управління фінансової безпеки підприємства. *Агросвіт*. 2018. №2. С. 63—70.
17. Михайловина С. О., Підлубна О.Д. Організація внутрішньогосподарського контролю запасів на сільськогосподарських підприємствах. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Випуск 38. С. 131-136

18. Митний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
19. Національні положення стандарти бухгалтерського обліку.
20. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в підприємницькій сфері. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>
21. Пеняк Ю. С., Беляєва Л. А., Рудь О. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. Випуск 5. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-09-01>
22. Пеняк Ю. С., Рудь О. О. Актуальні проблеми управління виробничими запасами в умовах воєнного стану в Україні. *Сучасний стан, проблем та перспективи розвитку бізнесу, фінансово-кредитних та облікових систем*: Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. С. 172-175
23. Пікуліна О. В., Бобиль В. В., Мовчан М. В. Сучасні методи аналізу та управління виробничими запасами. *Науковий вісник ДДУВС*. 2021. № 3 (112). С. 304–310. DOI: 10.31733/2078-3566-2021-3-304-310.
24. Податковий кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
25. Поліщук О.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами аграрних підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 42. С. 367-371
26. Польова Т.В., Охрей Т.С. Методично-організаційні особливості обліку виробничих запасів підприємств. *Економічний простір*. 2020. № 160. С. 124-128.
27. Рагуліна І., Нижня А. Облік та внутрішній аудит запасів на підприємстві. *InterConf*. 2021. Випуск 40. <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/8138>
28. Савчук В., Садовська І., Богданюк О. Аналітичний контроль витрат виробництва і собівартості сільськогосподарської продукції. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*

(економічні науки). 2022. № 2. С. 60–63. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/268693>

29. Семенова С. М. Облік виробничих запасів і аналіз ефективності їх використання [монографія] / О. М. Шпирко, С. М. Семенова. – Київ : ВД «Артек», 2018. – 239 с

30. Степаненко О.І. Виробничі запаси: їх економічна природа та роль в господарській діяльності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Випуск 47. 108-114.

31. Сухоносенко І.І., Гринь В. П. Теоретичні аспекти побудови обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 30. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-54>

32. Тесак О. В. Облікова політика щодо контролю за наявністю й використанням виробничих запасів. *Підприємництво і торгівля*. 2020. № 27. С.72-75. URL: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2020-27-13>

33. Федірець, О. В., Даценко О. В., Кекало Є. О. Стратегічні аспекти управління матеріально-технічними ресурсами підприємства. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 69-73. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/166-12>

34. Фурман І.В., Гонтарук Я.В. Теоретичні основи формування стратегії розвитку аграрних підприємств зернового напрямку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 23. С. 80-87.

35. Хмелюк А.В., Черненко П.В. Організація обліку, контролю та аналізу виробничих запасів *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2023. № 1(6) С. 135-143.

36. Швець О., Сердюк О. Документування, облік та оприбуткування врожаю зернових культур. <https://buhplatforma.com.ua/article/9164-oblk-vrojayu-zernovih-kultur>

37. Шевченко Л. Я., Мулява В. Р. Сутність виробничих запасів, проблеми обліку та напрями його вдосконалення на підприємстві. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 4(102). С. 72–76. [https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)-72-76](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102)-72-76)

38. Шевців Л.Ю., Тесляк М.М. Організація та методика обліку виробничих запасів як важливої складової оборотних активів підприємств. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2018. №5. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/2018/5/>

39. Ясинська Н.О. Сутнісні характеристики виробничих запасів аграрних підприємств. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку економіки України в умовах військового стану: тези доповідей підсумкової студентської конференції ФМОІТ, присвяченої 80-річчю визволення міста Одеси від фашистських загарбників*. ОНЕУ (10-12 квітня 2024 р). Одеса. ОНЕУ. 2024. С. 108-110.

40. Kulyk, V., & Karpenko, Y. (2023). Process-Oriented Management of Production Inventories: Accounting and Analytical Aspects. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, (9). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-09-01>

41. Svystun Lyudmyla, Kalinichenko Alina Інформаційно-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами підприємства з метою попередження кризи *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. 2023. Т. 2 (89). С. 118-123. doi:[https://doi.org/10.26906/EiR.v0i2\(89\).2943](https://doi.org/10.26906/EiR.v0i2(89).2943)

ДОДАТКИ